

Lunds universitet
Socialhögskolan
Komparativ socialpolitik/
Socialt arbete med barn och unga
Vårterminen 2004

TJEJERS OCH KILLARS IDENTITETSUTVECKLING I
DÖDSMETALLKULTUREN
- EN KOMPARATIV STUDIE

Eller ”Man blir väl mer uppmärksam på stan
om man har en Deicide tröja som det står Biblebasher på”

Författare:

Elin Carnemalm

Jenni Garsén

Handledare:

Elizabeth Martinell Barfoed

Abstract

The purpose of this essay was to investigate what function death metal music has on young people's identity development. We interviewed five girls and five boys between the ages of 14 and 19 over the Internet. The interviewees are all participants of the death metal subculture. The results of the interviews were correlated to relevant youth research concerning identity development, gender and subculture. Our study indicated that both girls and boys use death metal music to escape harsh everyday life, to express and handle feelings of anger and sorrow. The study also indicated certain differences between the sexes. Female involvement in death metal subculture is a way to express their individuality whereas it provides a sense of belonging to males. We believe this is the result of a male dominated culture in which the girls face problems of finding their own place. The girls seem to be breaking not only the overall gender expectations of society, but also the conception of a typical death metal fan.

Innehållsförteckning

Förord	s 5
1 Inledning	s 6
1:1 Problemformulering.....	s 6
1:2 Bakgrund: musikstilen dödsmetall.....	s 7
1:3 Syfte.....	s 9
1:4 Frågeställningar.....	s 9
1:5 Metod.....	s 9
1:6 Urval och tillvägagångssätt.....	s 10
1:7 Metodreflektion.....	s 11
1:8 Källkritik.....	s 15
1:9 Etiska överväganden.....	s 15
2 Teoretiska perspektiv	s 16
2:1 Identitet – senmodernismen kontra postmodernismen.....	s 16
2:2 Kulturens modernisering.....	s 17
2:3 Identitetsutveckling.....	s 18
2:4 Subkultur.....	s 19
2:5 Musikens betydelse under adolescensen.....	s 20
2:6 Genus.....	s 22
3 Tidigare forskning	s 25
3:1 Kön i metall.....	s 25
4 Redovisning av temata	s 29
4:1 Nätintervjupersoner.....	s 29
4:2 Första kontakten med dödsmetall.....	s 29
4:3 Det tilltalande i dödsmetallen.....	s 30
4:4 Förhållningssätt till dödsmetallen.....	s 31
4:5 Dödsmetallens betydelse.....	s 34
4:6 Omgivningens reaktioner och betydelsen av dem.....	s 36
4:7 Dödsmetallens texter och dessas betydelse.....	s 39

5 Avslut	s 41
5:1 Sammanfattning.....	s 41
5:2 Slutdiskussion.....	s 42
Källförteckning	s 45
Bilaga 1 – Ordlista	s 47
Bilaga 2 – Nätintervjumall	s 48
Bilaga 3 – E-postmeddelande till nätintervjupersoner	s 49
Bilaga 4 – Daneback om nätintervjuer	s 50

Förord

Vi vill börja detta arbete med att tacka de människor som gjort det möjligt. Först och främst riktar vi ett stort tack till de ungdomar som valt att ställa upp och svara på våra möjliga och omöjliga frågor. Ni vet själva vilka ni är.

Vi vill också tacka Thomas Bossius och Kristian Daneback för stöd, råd och material.

Nära och kära tackar vi för stöd och förståelse. Speciellt tack till Frans för hans insiktsfulla funderingar och till Joen som gjort hela denna resa möjlig för en av oss.

Slutligen riktar vi ett tack till vår handledare.

1 Inledning

1:1 Problemformulering

Att utveckla en egen identitet kan vara en omtumlande upplevelse. Att ge sig ut i världen för att prova sig fram kring vad som är ”jag” innebär att vissa upplevelser man gör på vägen kommer att vara underbara och fantastiska medan andra kommer att göra ont och smärta. Idag finns det en uppsjö olika alternativ för den unge som är på väg in i vuxenvärlden. De gamla traditionerna och samhällskulturen erbjuder en väg medan allt fler subkulturer uppstår som alternativ. Att vara tvungen att välja och välja bort torde kännas som en näst intill omöjlig uppgift. Men ändå så pågår denna process runt omkring oss alla och trots ungdomarnas svåra val så fortsätter livet sin gång.

Som tonåringar fann vi själva en alternativ väg då vi valde ett deltagande i hårdrockens subkultur. Vi har olika vägar in i hårdrock och vi har olika preferenser inom hårdrocken men likväl så är det hårdrock. Och det är svårt att för utomstående förmedla den känsla och den upplevelse som hårdrocken är och ger. Att därmed ge sig på detta arbete kändes som en självklarhet. Vi vet av erfarenhet vad denna form av subkultur kan ge. Men är det det samma för ungdomarna idag? Och är det det samma när vi väljer att koncentrera oss på ungdomar som valt att tillhöra den mer extrema hårdrocksgenren dödsmetall?

För det kändes självklart att välja en av alla de inriktningar som finns inom hårdrocken. Det är en djungel av begrepp och stilar som florerar inom kulturen och ibland vet vi knappt själva vad som är vad och vilket band som tillhör vilken genre. Därför föll valet på dödsmetallen. Dödsmetall är en av de mest extrema formerna av hårdrock och den är relativt klart avgränsad. Dessutom ansåg vi det intressant att göra en jämförelse mellan killar och tjejer som tillhör dödsmetallarna, just för att hårdrock överhuvudtaget är en mansdominerad kultur (Arnett 1996, s 139). Hur ser tjejernas roll ut? Har de en roll? Och vad innebär den? Och naturligtvis fann vi också ett intresse i hur killarnas roll ser ut och vad den innebär.

Själva landade vi för ett antal år sedan i hårdocksidentiteten och än idag finns den kvar. Därmed fann vi det intressant att studera dagens tonåringar och om de också använder sig av musiken för att skapa sin identitet. Helt enkelt - vad har hårdrocken, och i detta fall dödsmetallen, för betydelse i identitetsskapandet? Och har den överhuvudtaget någon roll?

1:2 Bakgrund: musikstilen dödsmetall

För att förstå vad vår studie handlar om är en viss bakgrundskunskap om dödsmetallen och dess historia nödvändig. Vi kommer därför att kort redogöra för denna. Historien tog sin början under den tidiga delen av 1980-talet, då heavy metal med sina råa gitarrer och gränsöverskridande texter var en av de mest populära musikstilarna i västvärlden (Harris 2001 s 7 och s 83). Heavy metal kom som en utveckling ur rockmusiken, som i sin tur hade starka influenser från afrikansk musikkultur. Band som Judas Priest och Iron Maiden utmanade den dominerande populärkulturen genom att i texter och framtoning leka med några av de mest tabubelagda områdena inom västerländsk kultur, såsom ockultism, sexuella utsvävningar och droganvändning (McIver 2000, s 13 och Harris 2001, s 7).

Från denna banbrytande scen utvecklade några band, däribland Venom och Celtic Frost, en snabbare och aggressivare spelstil där både texter och musik fick en mörkare framtoning med tonvikt på våld och ondska. Denna stil kom senare av andra band att utvecklas till thrash metal (Bossius 2003, s 88-89). Ur thrash metal skapades sedan dödsmetallen av bland andra banden Death och Possessed i mitten av 1980-talet. Det som karakteriserade den tidiga dödsmetallen i förhållande till dess föregångare var att sången framfördes på ett sådant sätt att det blev allt svårare att urskilja ord, att texterna blev mer komplexa och ljudbilden blev allt mörkare och dystrare.

Harris beskriver hur extremmetallen¹ är gränsöverskridande rent musikaliskt. Musiken domineras av mörka tonarter som får lyssnaren att associera till fara och ondska. De så kallade kyrkotonarterna utvecklades från början av grekerna och togs sedan upp av den kristna kyrkan. Kyrkotonarterna är åttatonskalor som omfattar en oktav och innehåller olika mönster av toner och undertoner. Kyrkotonarterna har präglat den västerländska musiken så mycket att de ofta medför direkta känslor och associationer för lyssnaren. Extremmetall, liksom heavy metal, domineras av den Phygriska och den Locriskä tonarten, vilka båda anses ge ett mörkt och hotfullt intryck. Som jämförelse kan nämnas att popmusik oftast spelas efter den Ioniska eller den Mixolydiska tonarten, vilka är de ljusaste och klaraste (Harris 2001, s 82-83).

¹ Extremmetall är ett samlingsnamn för en rad nära besläktade musikstilar som alla har utvecklats ur heavy metal, exempelvis dödsmetall, svartmetall, doom metal, grindcore m fl (Harris 2001 s 7).

Gitarrerna har en central betydelse i dödsmetallen, liksom i annan extremmetall och i heavy metal. Medan man i heavy metal lekte med det dialektiska förhållandet mellan musikalisk frihet och kontroll genom att låta de hårt kontrollerade riffen² avlösas av vilda och befriande solon låter man i dödsmetallen riffen ta överhanden medan gitarrsolot har fått en underordnad roll (Harris 2001, s 82-83). En vanlig gitarrteknik i heavy metal är att stämma ned gitarren, vilket innebär att frekvensen på gitarren sänks ett eller två tonsteg. I dödsmetall drar man detta till sin spets och sänker ofta gitarrens lägsta E-sträng så lågt som till ett B eller ett A (Harris 2001, s 84).

Även sången i dödsmetallen är gränsöverskridande. I dödsmetallen har sångaren övergivit praktiskt taget alla tendenser till melodi. I stället skriks eller growlas³ texten fram på ett sätt som gör det omöjligt att urskilja orden utan tillgång till texthäfte. Det finns många olika sätt att framföra sången på och sången är ofta det som mest kännetecknar ett band (Harris 2001, s 84).

Dödsmetallen kan idag sägas vara uppdelad i den gamla stilen, som grundlades på 1980-talet och i hög grad baseras på brutala gitarrer och gutturala läten, samt den nya stilen som har utvecklats under 1990-talet och som låter melodierna ta större plats och som ofta experimenterar med "ren" (icke growlad) sång (McIver 2000, s 14). Exempel på band av den gamla stilen är Cannibal Corpse medan svenska At The Gates är ett exempel på den senare (McIver 2000, s 51 och s 33).

Gemensamt för de flesta dödsmetallband är att texterna handlar om krig och död, om alienation, ondska och våld. I texterna bygger dödsmetallen vidare på den gränsöverskridelse som heavy metal påbörjade, men drar det ytterligare några steg. Där heavy metal generellt sett hade en teatralisk och satirisk inställning till sina gränsöverskridande texter är dödsmetallen betydligt allvarligare. Medan man i heavy metal var tydligt fantasifull, ofta med anspelningar på fantasy litteratur, är våldsbeskrivningar och andra tabuöverträdelser i dödsmetallen verklighetstroga, detaljerade och till synes allvarligt menade (Harris 2001, s 95).

² Riff definieras som en kort melodisk figur, oftast på 2-4 takter, som används som grundmaterial i en låt. Ett riff kan vara en ackordföljd men behöver inte vara det (Bossius 2003, s 163).

1:3 Syfte

Undersökningen syftar till att ta reda på hur unga tjejer respektive killar använder sig av dödsmetallen i sitt liv och i sitt identitetsskapande. Vi har valt att göra en komparativ studie mellan tjejer och killar då vi länge varit intresserade av om processen musik och identitet ser olika ut för tjejer respektive killar. Syftet är alltså att ta reda på vad det finns för likheter och skillnader i tjejers respektive killars förhållande till dödsmetallen, vad gäller deras identitetsskapande. För att finna svar på dessa funderingar har vi utgått från ett antal frågeställningar. De presenteras nedan.

1:4 Frågeställningar

Hur har ungdomarna kommit i kontakt med dödsmetallen?

Hur ser ungdomarna på sig själva i förhållande till dödsmetallen?

Vad betyder dödsmetallen för ungdomarna?

Hur ställer sig ungdomarna till omgivningens syn på dödsmetallen?

Hur relaterar ungdomarna till budskapen i dödsmetallens texter?

Vilken betydelse har dödsmetallen för ungdomarnas identitetsutveckling?

1:5 Metod

Arbetet är en undersökande studie med utgångspunkt i ungdomars känsla för, och upplevelse av, dödsmetall. Fokus ligger på vad metallen har för betydelse för deras identitet och identitetsutveckling, kopplat ett komparativt genusperspektiv. Dödsmetall anses av tidigare forskare inom ämnet vara en mansdominerad subkultur (Arnett 1996, s 139) och därmed ter sig valet av en komparation mellan killars och tjejers upplevelse av denna som självklar utifrån ett intresseperspektiv för oss.

Vi har valt att använda oss av kvalitativa intervjuer då vi inhämtat svar från ungdomarna. Sådana intervjuer syftar till beskrivning och förståelse (Carlsson 1991, s 9). Detta har vi gjort då det är vår övertygelse att vi så på bästa sätt nått svar på de frågor och funderingar vi haft. Intervjuerna är gjorda via ett samtalsprogram över Internet då intervjupersonerna bor på spridda håll i Sverige.

³ Detta ord beskriver hur vokalisten skriker eller grymtar fram texten snarare än sjunger den. Olika vokalister har utvecklat olika sätt att growla, exempelvis i de högre eller lägre röstregistren (Harris 2001 s 84).

Teorier och tidigare forskning som presenteras är valda med omsorg för att på bästa sätt föra en röd tråd genom arbetet. Vi har helt enkelt valt dessa utgångspunkter då vi anser att de sammanfaller med vårt syfte och våra frågeställningar.

Studien är induktiv (Carlsson 1991, s. 27) då vi vill täcka in så mycket som möjligt av ungdomar och dödsmetallkultur inom de avgränsningar vi gjort. Dödsmetall är ett område som få har en djupare kunskap om och därmed vill vi ge möjligheter till förståelse och kunnande kring denna och de ungdomar som väljer att bli en del av kulturen. Det är alltså vår klara uppfattning att en induktiv studie kring fenomenet ger arbetet ett större värde för de som upplever ett intresse av att veta mer om ungdomarna och kulturen som sådan. Vi ville inte ha en klar utgångspunkt i form av en hypotes då vi startade arbetet, vi ville i stället se vart arbetet skulle föra oss.

1:6 Urval och tillvägagångssätt

Vår studie består dels av primärdata i form av intervjuer med tio ungdomar som lyssnar på dödsmetall, och dels av sekundärdata i form av tidigare forskning som gjorts kring extremmetall och ungdomar. För att finna intervjupersoner registrerade vi oss som användare på Internetcommunityt Helgon (www.helgon.net) under smeknamnet Metala. Ett Internetcommunity är en plats på Internet där medlemmar lägger upp en beskrivning av sig själva för att komma i kontakt med andra likasinnade. Ofta lägger medlemmarna upp bilder, beskrivningar, listor över vilken musik de lyssnar på etcetera. Man registrerar sig som användare under ett smeknamn, men smeknamnet är inte till för att skapa anonymitet då samma person ofta har samma smeknamn överallt på Internet och både förnamn och efternamn ofta står i presentationen på användarens sida. Helgon är en samlingsplats för ungdomar med alternativa musik- och klädstilar, vilket gjorde att vi lätt kunde söka upp ungdomar i rätt ålder som lyssnade på dödsmetall. Vi skickade sedan ett e-postmeddelande (se bilaga) till de ungdomar vi önskade intervjua där vi beskrev vilka vi var, vad vår undersökning syftade till, hur nätintervjun skulle gå till och hur lång tid den skulle ta.

De ungdomar som var intresserade av att ställa upp på en nätintervju kontaktade oss sedan via e-post och vi bestämde en tidpunkt för att utföra nätintervjun. Intervjuerna utförde vi över Internet i samtalsprogrammet MSN Messenger (Microsoft Network Messenger - www.msn.se). Intervjuerna tog ca 30-45 minuter. Vid nätintervjuerna utgick vi från en strukturerad intervjumall (se bilaga) som utgick från våra frågeställningar. Då behov har

uppstått har vi emellertid frångått intervjumallen för att förklara vad vi menat med en fråga, för att ställa en följdfråga eller liknande. Efter nätintervjuerna har vi genast avidentifierat materialet och skrivit ut det.

I vår studie har vi valt att intervjua lika många flickor som pojkar, trots att pojkarna är kraftigt överrepresenterade bland dödsmetallyssnarna. Detta har vi gjort eftersom en viktig del av vårt syfte är att undersöka om och i så fall hur pojkar och flickor förhåller sig olika till sin subkultur, och vi ansåg därför att det var viktigare för oss att kunna göra en jämförelse mellan de två grupperna än att våra intervjupersoner var statistiskt representativa. Vi har valt att intervjua personer i åldrarna 14-19 år eftersom vi har en föreställning om att dessa år är en period då ungdomen utvecklas mycket och ofta funderar mycket över sig själv. För att kunna göra en rättvis jämförelse har vi försökt intervjua pojkar och flickor i lika ålder. Ett misstag vi begick då vi började genomföra nätintervjuerna var att genast intervjua de pojkar som svarade först. Då flickorna var svårare att få tag på blev det sedan svårt för oss att anpassa de kvinnliga intervjupersonerna efter de åldrar de intervjuade pojkarna hade. Ett bättre sätt hade varit att intervjua den grupp först som var svårast att få tag på.

Eftersom vi båda satt med under nätintervjuerna påbörjade vi med stöd av Trost analysarbetet redan under genomförandet av nätintervjuerna genom att anteckna de idéer vi fick under arbetets gång (Trost 1997, s 113). När alla intervjuer var gjorda skrev vi ut dem i sin helhet och avidentifierade dem. Därefter sökte vi efter ett antal områden i ungdomarnas svar som kunde kopplas till våra frågeställningar. Dessa områden, eller temata, fick sedan bli underrubriker i vårt kapitel ”Redovisning av temata”. Vi sorterade datamaterialet efter dessa temata och gick sedan igenom det sorterade materialet för att se om det gick att göra sorteringen annorlunda. Därefter sökte vi igenom våra temata enligt den av Trost föreslagna metoden som innebär att man läser igenom utskrifter och använder överstrykningspennor i olika färger samt anteckningar i marginalen för att skönja mönster och pröva samma analytiska frågor på samtliga temata (Trost 1997, s 118). Det vi kom fram till försökte vi sedan härleda till våra teoretiska utgångspunkter och den tidigare forskning vi presenterat för att därigenom kunna dra egna slutsatser.

1:7 Metodreflektion

Då man gör ett arbete som detta är det naturligtvis viktigt att ställa frågor kring resultat och vägen till dessa. Att helt enkelt inta ett källkritiskt perspektiv kring det material som vi arbetat

fram (Bell 1995, s 62). Har vi fått svar och resultat som stämmer överens? Har vi tolkat den information vi fått på ett korrekt sätt och kan man generalisera utifrån den information vi har? Som Denk skriver i Komparativ metod – förståelse genom jämförelse är det av allra största vikt att man funderar kring vad man kommit fram till i sin komparativa studie. Han menar att det kan uppstå skensamband när man väljer att komparera två grupper. Denk menar att man vid komparativa studier måste vara uppmärksam så att de indikatorer man jämför har ett faktiskt samband, en kausalitet (Denk 2002, s 73). Det handlar helt enkelt om att inte ”dra för höga växlar”, att fundera kring det man kommer fram till så att det finns ett logiskt samband i jämförelsen (Denk 2002, s 73).

Att fundera kring termerna validitet och reliabilitet samt deras betydelse är alltså ett absolut måste i ett sammanhang som detta. Validitet handlar om mätinstrumentets möjlighet att mäta det man från början ville mäta. Är det så att vi undersökt det vi ville undersöka eller har vi nått helt andra resultat? (Carlsson 1991, s 87) Ur ett reliabilitetsperspektiv är det i sin tur viktigt att fråga sig om samma studie, gjord av någon annan, skulle komma fram till samma resultat som vi gjort (Bell 1995, s 62). Kan man, med andra ord, generalisera resultaten? Vi har försökt att eliminera skevhet i reliabilitet genom att vi låtit en person med god insikt i dödsmetallkulturen läsa våra frågor innan vi gick ut med dem, samt att personen fått läsa våra resultat och kommentera dem. Vi ville se om vi någonstans ”dragit för höga växlar” och nått slutsatser som var främmande för personen i fråga. Vi har också själva funderat mycket kring frågor och svar vi ställt och fått och vi hävdar att vi därmed också höjt reliabiliteten. Vi har själva, efter att i många år delvis vistats på scenen för dödsmetall, en kunskap om denna och vi menar att detta är positivt ut ett reliabilitetsperspektiv.

Vad gäller validiteten är det svårare att eliminera skevheter. Hur kan vi vara säkra på att vi mätt det vi ville mäta? På grund av tidsbrist har vi inte haft möjlighet att triangulera (utarbete resultat genom flera olika metoder). Genom triangulering hade vi haft en mycket större möjlighet att säkra ett högre validitetsvärde (Bell 1995, s 62). Vi anser dock att vi genom att noga överväga de frågor vi ställt till våra intervjupersoner samt det faktum att vi lagt ner mycket tid på att fundera kring validitetsvärdet i de svar vi fått försökt nå en hög giltighet i arbetet. Vi vill dock påpeka att vi ställer oss ödmjuka inför faktumet att arbetet eventuellt kan ha vissa begränsningar i detta.

Vi har i vårt arbete valt att utgå från kvalitativa intervjuer. Vi anser det omöjligt att annars ta reda på vilka funderingar ungdomar har kring sig själva och sin roll i dödsmetallkulturen. Vi menar att samtal varit det enda sättet att möjliggöra beskrivningar av detta. Nackdelen med våra intervjuer är att vi på grund av tids- och resursbrist inte haft möjlighet att göra fler intervjuer än de vi framställer i arbetet. Ett större antal intervjupersoner hade naturligtvis givit oss ännu mer information att dra slutsatser ur.

Vårt empiriska material är hämtat över Internet. Intervjuerna är genomförda via samtalsprogrammet MSN Messenger och detta innebär att vi aldrig träffat de tjejer och killar som vi intervjuat. Vi har som följd av detta valt att kalla intervjuerna nätintervjuer. Begreppet använder vi genomgående framöver. Givetvis påverkar faktumet att vi inte träffat personerna vid nätintervjuerna. Hur kan vi till exempel veta att personerna verkligen är de de utgett sig för att vara? Självklart så kan vi inte vara helt säkra på detta. Vad vi kan hänvisa till är det forum vi använt oss av, Helgon.net. Det är ett specialforum för personer med vissa musikstilar, däribland dödsmetall. De personer vi varit i kontakt med har allihopa haft foton inlagda, antingen i den presentation de gör av sig själva på den specialsida som alla användare får för att beskriva sig själv, eller i en fotoruta som finns i programmet MSN Messenger som vi ju använde oss av vid själva nätintervjun. Självklart skulle detta foto kunna vara på någon annan än personen vi talat med men vi har inte funnit någon anledning till misstanke om detta. Vi vill också hänvisa till den kodex som finns på samlingsplatser som Helgon.net. Dessa samlingsplatser är till för människor som vill hitta likasinnade och därför vill vi mena att det finns en kodex som föreskriver ärlighet. Annars utarmas dessa platser och därmed skulle möjligheten för många att skaffa vänner försvinna. Slutligen vill vi också påpeka att de vi nätintervjuat varit utförliga i sina beskrivningar om vilka de är. Flertalet av dem har presenterat sig med både för- och efternamn samt varit specifika med var de vuxit upp. Vi menar att detta ytterligare stärker tillförlitligheten i nätintervjuerna då det ju givit oss möjlighet att kunna kontrollera personernas identitet. Detta har vi dock inte gjort eftersom vi är övertygade om att de vi talat med varit ärliga och haft ärliga intentioner. Många har tycket det varit "häftigt" att vi varit intresserade av just deras historia och därmed tror vi att de också velat berätta just sin historia och inte någon annans. Vi anser också att vi har en god kännedom om ungdomars språk och uttryckssätt, framförallt i dödsmetallkulturen. Vi har under våra nätintervjuer inte funnit något som i språklig mening tyder på att personen vi varit i kontakt med inte varit i den ålder de utgivit sig för att vara. Vi tvivlar alltså inte på trovärdigheten i det nätintervjumaterial som vi presenterar i arbetet. Vi ber dock läsaren att

vara uppmärksam på ovanstående resonemang. Vi ber också läsaren att ta del av de funderingar som doktorand Kristian Daneback personligen skrivit till oss. De ligger som bilaga i arbetet.

Vi började alltså sökningen av nätintervjupersoner genom att skicka ut e-post till personer som vi tyckte passade den profil vi sökte: tjejer och killar mellan 14 och 19 år gamla med ett stort intresse för dödsmetall (se bilaga). Vi presenterade oss då som studenter vid Lunds Socialhögskola men vi valde också att skriva att vi själva var hårdrockare. Detta har troligtvis påverkat nätintervjupersonerna. Kanske har de känt en trygghet i att vi har en kunskap kring just hårdrocken och att vi är bekanta med uttryck och syftningar som används. Vi vill här också påpeka att nätintervjupersonerna aldrig har sett oss. Vi har inte presenterat oss med något foto då vi sökt personerna och de har varit tvungna att lita på den information vi givit dem. Ingen av de nätintervjuade har dock ifrågasatt vår ärlighet eller våra intentioner under samtalet.

Vi är fullt medvetna om att vi själva är påverkade av faktumet att vi befinner oss i hårdrockskulturen. Vi har under nätintervjuerna känt oss avslappnade och haft en uppsluppen stämning mellan oss. Glädjen över att få göra ett arbete som detta har hela tiden varit stark. Och vi tror att nätintervjuerna därför påverkats. Fördelen med Internet har dock varit att personerna vi nätintervjuat inte har påverkats av vårt utseende, vår klädsel och sättet vi suttit på, vilket kroppsspråk vi använt eller hur samspelat mellan oss under nätintervjuerna sett ut. Detta är faktorer som annars påverkar en intervjusituation (Trost 1997, s 53-54). Vi menar dock att glädjen över att umgås med nätintervjupersonerna via datorn alltså påverkat nätintervjupersonerna något. Även om de inte sett oss så finns det ordval och symbolspråk som troligtvis påvisat vår inställning i nätintervjuerna. Ett exempel på detta är då en tjej under nätintervjun låter oss veta att hennes föräldrar är, som hon uttrycker det, ”gamla punkisar” (punkare, vår anm.). Varpå vi svarar ”*L* Sweet...” (*L* innebär att personen som skriver meddelandet i fråga ler). Vi menar att detta är ett typiskt exempel då vi påverkat nätintervjun genom att visa oss högst positiva till det nätintervjupersonen sagt. Vi har dock försökt att hålla en professionell ton genom nätintervjun men vi är medvetna om att det inte alltid gått då mänsklig kommunikation sällan kan delas in i kategorier av antingen/eller.

Vidare har faktumet att vi är kvinnor och 23 respektive 26 år, troligtvis påverkat. Av de yngre personer vi nätintervjuat har vi förmodligen setts som ”vuxna” och därmed har de varit noga

med att svara på det vi frågat. Vi tror att ålder automatiskt ger en viss status. Av de äldre personerna har vi troligen setts som nästan jämnåriga och därmed har personerna mer fört en dialog. Vi kan märka det i svaren vi fått. Vi har konstaterat att de som givit fylligast svar med mycket eftertanke har varit yngre. Vi har fått uppfattningen att yngre tagit nätintervjun på mer ”allvar”, att de varit måna om att ge ”bra svar”. Naturligtvis kan detta vara tillfälligheter men vi är benägna att säga att det snarare är så att faktorer vi ovan pekat på påverkat nätintervjun. Vi tror att könstillhörigheten alltid påverkar kommunikationen mellan människor. Vi kan inte hitta några konkreta exempel som påvisar detta i våra nätintervjuer men vi tror att det trots allt spelat roll.

1:8 Källkritik

Vi har under arbetet ansträngt oss för att använda sekundärdata med stor tillförlitlighet. Vi har främst använt oss av källor som skrivits av experter på sina områden. Dock har vi hela tiden haft ett kritiskt tänkande till källorna för att arbetet inte ska bli ett inferno av ”tyckande”. Vi har varit noga med att källorna ska vara väl underbyggda med undersökningar och forskning i botten. Dock har skaparna av våra källor analyserat och dragit slutsatser av sina undersökningar och sin forskning och därav har med allra största sannolikhet något personligt tyckande slunkit igenom vårt filter. Vår ambition har dock hela tiden varit att ge arbetet en så hög tillförlitlighet som möjligt och därför har källkritiken varit en ledstjärna under arbetets hela gång.

1:9 Etiska överväganden

Flera av våra nätintervjupersoner är omyndiga, vilket har föranlett en diskussion kring huruvida vi borde göra deras föräldrar införstådda med nätintervjun. Då nätintervjuerna genomfördes utan att vi träffade nätintervjupersonerna personligen samt då de nätintervjuade är fullständigt anonyma i både den färdiga uppsatsen och i det utskrivna intervjumaterialet gjorde vi bedömningen att det var etiskt försvarbart att nätintervjua ungdomarna utan föräldrarnas godkännande. Vi tog även i beaktning det faktum att de ungdomar vi nätintervjuat är minst 14 år gamla, en ålder då man kan anförtros att fatta egna beslut om saker som inte har en avgörande betydelse för ens framtid. Vid nätintervjutillfällena presenterade vi oss med fullständigt namn samt förklarade var vi kom ifrån och vad undersökningen syftade till. Om den nätintervjuade hade några frågor tog vi upp dessa innan själva intervjun började. Tillfälle till frågor och egna tillägg gavs också efter intervjun. För att garantera anonymitet gav vi de intervjuade namn som inte sammanföll med deras eget. I de

sparade intervjuerna har vi även ändrat det smeknamn som de intervjuade använde sig av, detta eftersom det vore lätt för de intervjuades bekanta att identifiera dem utifrån smeknamnet. De intervjupersoner som har bett att få ta del av den färdiga uppsatsen kommer att få det.

2 Teoretiska perspektiv

Nedan ger vi en introduktion till de teoretiska perspektiv som vi valt att använda. De är valda med omsorg för att på bästa sätt ge en röd tråd i arbetet. De är icke allena rådande på marknaden men nödvändiga för att besvara arbetets syfte.

2:1 Identitet – senmodernismen kontra postmodernismen

I boken "Moderna samhällsteorier" skriver Thomas Johansson om Anthony Giddens teorier rörande det senmoderna samhället. I detta samhället, menar Johansson, att livet är reflexivt för människan. Det innebär att människan ständigt granskar sina mål, det hon tar sig för och de motiv hon besitter. Hon granskar detta genom den kunskap som finns i samhället. Då kunskap som produceras inom vetenskapliga institutioner används av gemene man menar Johansson att detta skapar ett "sociologiserat" och "psykologiserat" vardagsliv. Detta gör i sin tur att identiteten för människan i det moderna samhället blir komplex och motsägelsefull. Dock menar Johansson att den senmoderna människan är en handlande människa (Johansson 1998, s 436-437).

Därmed tar Giddens ett klart avstånd från de postmodernister som hävdar att samhällsmedborgarna befinner sig i kaos och tvetydighet och att människan därför upplever förvirring (Pedersen 1999, s 494). Vidare menar postmodernisterna att identiteten vittrar sönder till följd av det ökande samhällstempot. I boken Klassisk och modern samhällsteori hänvisar Pedersen till den amerikanske filosofen Douglas Kellner. Kellner menar att den moderna identiteten består av sociala roller och normer. Dessa talar om hur man är då man agerar far, svensk och så vidare. Keller menar därför att den moderna identiteten är stabil just på grund av dessa roller och normer. Han jämför sedan med den postmoderna identiteten och menar att denna identitet är mer fragil då den skapas av flyktiga symboler som exempelvis märkesvaror. (Pedersen 1999, s 497) Pedersen ger en ytterligare förklaring där han menar att den postmoderna identiteten, i kontrast till den senmoderna identiteten, inte "byggs upp som ett hus, sten på sten, tills det står där med väl avgränsade rum och solida väggar" (Pedersen 1999, s 498).

I den postmoderna teorin talar man om "självets decentrerings". Detta innebär att det inte finns något inre centrum som "är" identiteten. Detta står i rak motsats till den moderna identitetsteorin där man strävar efter att finna sitt "verkliga jag". Enligt postmodernisterna är identiteten istället mångsidig och den skapas i de sociala relationer som individen befinner sig

i. Därmed anser postmodernisterna, till skillnad från anhängarna av den moderna identitetsteorin, att självet inte är dualistiskt. Det finns alltså inte ”två sidor av samma mynt” (Pedersen 1999, s 498).

2:2 Kulturens modernisering

Fornäs, Lindberg och Sernhede skriver i boken ”Speglad ungdom – forskningsreception i tre rockband” om samhällets avtraditionalisering och vad det har för betydelse för medborgarna. Författarna menar att människan tidigare varit styrd av traditioner i mångt och mycket men att det nu finns utrymme för individuella beslut. De talar om ett samhälle som är mångkulturellt och som rör sig allt snabbare. Författarna menar att media har ett stort inflytande och att alla dessa val existerar både som möjlighet och som hot. Möjlighet då individen kan skapa sin egen livssituation och ett hot då avsaknad av traditioner skapar ångest för vilka val individen ska göra (Fornäs, Lindberg, Sernhede 1990, s 14).

Ungdomsforskaren Thomas Ziehe kallar situationen med individens nya valmöjligheter i samhället för kulturell friställning. Ziehe menar att individen upplever en allt större press då hon måste utforma sin egen identitet utan någon större hjälp av traditioner och förutbestämda rutiner. Ziehe talar om att det uppstått en hedonism i samhället till följd av detta. Med hedonism menar han att värden som njutning, sinnlighet och omedelbarhet blivit viktiga. Ziehe menar att detta påvisar en längtan som finns men att det också är ett uttryck för krav som handlar om att man måste kunna njuta. Som en följd av detta menar han att ungdomen frigör sig från de erbjudanden som vuxenvärlden har och skapar subkulturella motkrafter (Ziehe 1989, s 38-39).

Fornäs, Lindberg och Sernhede menar i boken ”Speglad ungdom – forskningsreception i tre rockband” att det inte är särskilt svårt att hitta exempel på ungdomar som är ytterst upptagna med att hitta sin identitet i detta komplexa samhälle. Författarna har i sin bok följt tre rockband och de menar att alla de medlemmar som ingick i banden lade ner stor möda på att definiera sin stil och sina val. Författarna menar att ungdomarna noga diskuterade sin historia och hur deras utveckling såg ut. De var också noga med att exakt benämna vilken typ av musik de ägnade sig åt. Författarna menar att detta påvisar ungdomarnas försök att hantera omvärlden och den ständiga moderniseringen (Fornäs, Lindberg, Sernhede 1990, s. 15).

2:3 Identitetsutveckling

Att identiteten och dess tillblivelse börjar tidigt är idag ett vedertaget sätt att se på människans utveckling. Redan i tidig ålder börjar den socialisationsprocess som innebär att barnet blir medvetet och skaffar sig kunskaper. Barnet påverkas av sin omgivning och lär sig det beteende som är accepterat och specifikt för den kultur det föds in i (Giddens 1998, s 42). Att gå igenom en människas hela identitetsutveckling är inte en ambition vi har i detta arbete. Vi kommer nedan att göra ett nedslag i ungdomstiden då ju adolescensen ligger i linje med arbetets syfte. Vi ber läsaren att åter igen observera att vi inte presenterar alla de teorier om identitetsutveckling som finns att tillgå på marknaden idag. Det vore en omöjlig uppgift i ett arbete som detta. Teori som presenteras nedan är vald då den har en befast position i forskningen om ungdomar.

Ziehe menar genom Schultz Larsen i boken "Utvecklingspsykologi" att de förändringar som sker hos ungdomen bland annat är en försvagad känsla för det egna jaget, ett större behov av andras bekräftelse och ett ökat intresse för den egna personen (Schultz Larsen 1994, s 166). Därmed ställs ungdomen inför uppgiften att pröva sig fram till vad han eller hon upplever som en egen identitet. I boken "Tampas med tonåringar – ungdomsutveckling i familjeperspektiv" av Björn Wrangsjö skriver författaren att ungdomen måste ge sig ut för att hitta sitt ställe och sin känsla för vad som är "jag". Wrangsjö menar att ungdomen bara i viss mån kan arbeta fram en identitet i det egna hemmet. Ungdomen måste ut i samhället och göra sig egna erfarenheter. Det viktiga är att familjecirkeln lämnas för att erfarenheter som en "egen person" ska bli möjliga. Enligt Wrangsjö handlar det om att pröva sig fram, att försätta sig i situationer och sedan känna efter om det är jag, eller om det kan bli jag, eller om det inte alls är jag. Et sådant exempel kan enligt Wrangsjö vara att gå på rockkonsert och skrika och fundera över om det känns som om det är "jag" som står där (Wrangsjö 1995, s 46).

Wrangsjö menar dock att det inte är så enkelt för tonåringen att utveckla sin identitet som att reagera på det egna beteendet i en viss situation. Det är också omgivningens reaktion på hur tonåringen klär sig, hur han eller hon betar sig och vad han eller hon har för åsikter som spelar roll. Föräldrarna är fortfarande viktiga men kompisgänget får, för tonåringen, en allt större betydelse i utvecklingen av den egna identiteten (Wrangsjö 1995, s 46-47).

Fornäs, Lindberg och Sernhede menar att gänget är avgörande för den enskildes identitet och hans/hennes relation till omvärlden. Författarna menar att kompisgänget blivit en

nödvändighet i ungdomens utveckling och frigörelse från föräldrarna. Författarna menar att detta kan vara till fördel för ungdomen i dess utveckling där gänget bli en plattform för att testa sig mot omvärlden i sitt sökande. Dock menar de att gänget också kan skapa problem för den enskilde individens utveckling om gänget, som författarna väljer att uttrycka det; ”ställer krav på blind inordning” (Fornäs, Lindberg, Sernhede 1990, s 17).

Vad som kan konstateras är att grupper och grupptillhörighet är väsentligt för identitetsutvecklingen. Utöver teori som redovisats här finns det ytterligare exempel på att just grupporientering har en mycket stor betydelse för människan (Eysenck 2000, s 377-390). För ytterligare fördjupad kunskap om grupper och gruppkulturer kommer vi nedan att presentera teori om begreppet subkultur. Det är ett centralt begrepp inom ungdomsforskning.

2:4 Subkultur

I England tog ungdomsforskningen fart under 1970-talet och sätet för denna kom att bli Birmingham. Begreppet Birminghamskolan föddes och man syftar idag framförallt på subkulturforskning då man talar om denna. Vad som är specifikt för Birminghamskolan är att de relaterar subkulturens uttryck i form av klädsel, musik, stil och så vidare till sociala skeenden och konflikter som finns i samhället. Subkulturerna ses helt enkelt som ett samhälles symptom (Fornäs, Lindberg, Sernhede 1984, s 35).

Fornäs, Lindberg och Sernhede hävdar att ungdomskulturerna skapas och utvecklas tillsammans med processer som finns i ”övriga” samhället. Författarna menar att kapitalismen driver dessa grupper framåt. De menar att kapitalismen skapar sociokulturella kriser vilka i sin tur tvingar fram grupper som sluts samman i olika kulturer, eller subkulturer. Författarna menar också att just ungdomar är extra aktiva i dessa sammanslutningar då de ju redan befinner sig i en fas av sökande efter en identitet (Fornäs, Lindberg, Sernhede 1990, s 17-18). Här vill vi återknyta till betydelsen av grupper och gruppsammansättningar som vi talade om i föregående delkapitel om identitetsutveckling. Vi konstaterade där att grupper och då framförallt kompisgänget var viktigt för att skapa sig ett eget ”jag”, en egen identitet utanför familjen. Vad som är intressant är alltså att Fornäs, Lindberg och Sernhede påpekar att det också är samhället som ”föser samman” människor och då framförallt ungdomar i grupper. Det finns alltså ett inre sökande efter grupptillhörighet men också en yttre påverkan för detsamma.

Men hur kommunicerar då en subkulturell stil? Den subkulturella stilen anses av Fornäs, Lindberg och Sernhede vara en uppseendeväckande kombination av kläder, slang, rörelser och musik etcetera. Författarna har valt att citera Umberto Eco som sammanfattat ovanstående med orden: ”Jag talar genom mina kläder” (Fornäs, Lindberg, Sernhede 1984, s 92).

Författarna menar alltså att den stil man väljer är en avsiktlig kommunikation med omvärlden och att kläder gör detta extra tydligt. Dock påtalar författarna att det gäller alla, även de som inte rör sig i en speciell subkultur. De menar att stil talar, helt enkelt. Dock väljer ofta subkulturella grupper att vara mer uppseendeväckande i sina kläder (Fornäs, Lindberg, Sernhede 1984, s 92-93). Författarna menar också att subkulturen använder varor i nya sammanhang och att detta görs för att uttrycka en skillnad av betydelse. På så sätt skapas en gruppidentitet som även är synlig utåt (Fornäs, Lindberg, Sernhede 1984, s 94).

Viktigt i detta sammanhang är också att nämna begreppet bricolage. Detta begrepp kan enligt Fornäs, Lindberg och Sernhede förklara hur subkulturella stilar är uppbyggda. Ytligt sätt kan de ting subkulturen använder sig av i sin stil verka förvirrande och märkligt men för de ”invidga” är dessa saker sammanhängande och därmed kan de, som Fornäs, Lindberg och Sernhede uttrycker det, ”tänka sin egen värld” (Fornäs, Lindberg, Sernhede 1984, s 94). Dessa strukturer är alltså högst begripbara för de som tillhör den specifika subkulturen och i forskningen användas alltså ordet bricolage som en beskrivning av dem. Dessa bricolage fungerar sedan som ett kommunikationssystem då den ju är synlig och bricolage har därmed kommit att beskrivas som ”det konkretas vetenskap” (Fornäs, Lindberg, Sernhede 1984, s 95). För att ge ett konkret exempel nämner vi punken som de flesta känner till och som tydligt påvisar ovanstående resonemang. Punken använde sig på ett tydligt sätt av varor i nya sammanhang, såsom till exempel säkerhetsnålar som smycken, och för det yttre ögat har detta med allra största sannolikhet verkat just förvirrande och märkligt men för de som befann sig i subkulturen fanns det klara sammanhang mellan varubruk och stilen som sådan. Bricolagen var tydliga för de invidga och man förde genom dessa en kommunikation med omvärlden. Detta är också tydligt i dödsmetallkulturen men för att inte gå arbetet och händelserna i förväg så återkommer vi till detta.

2:5 Musikens betydelse under adolescensen

Liksom i tidigare kapitel har vi till detta avsnitt tvingats välja en av många teorier som finns på marknaden. Den teori vi valt att presentera har vi valt då den är välkänd och etablerad inom ungdomsforskningen.

I sin bok "Ungdomskulturen och de andra" skriver Sernhede om adolescensens uppgifter i vår kultur. Adolescensens uppgift är enligt Sernhede att lösgöra individen från de inre föräldrarepresentationerna som har formats i tidig barndom. Då bindningen till föräldrarepresentationerna utgör individens grundläggande lojalitet till samhället innebär frigörelsen från föräldrarna möjligheten till ett brott med den givna samhällsordningen. Sernhede beskriver hur estetik och kulturproduktion sedan efterkrigstiden blivit en allt viktigare del av ungdomskulturen (Sernhede 1996, s 149-150).

Angående rockmusikens betydelse för ungdomar skriver Sernhede att musikutövandet ger en möjlighet att utveckla symboliska uttrycksformer som bryter mot den verbala rationalitetens dominans. Att lämna barndomen bakom sig är på många sätt en smärtsam process och genom rockmusiken får ungdomarna möjlighet till reparationsarbete av tidigare och nu återupplevda förluster samt sorgearbete kring förlusten av barndomen. Rockmusiken tillhandahåller ett språk (verbalt och icke-verbalt) där upplevelser som är utträngda från det dominerande språket kan uttryckas. På så vis ger rockmusiken möjlighet både till motstånd mot den dominerande samhällsordningen och till regressiva upplevelser samt lindring av den kravfullhet ungdomarna kan uppleva från samhället (Sernhede 1996, s 171-172).

Sernhede skiljer på diskursiva och icke-diskursiva språk och menar att rockmusiken ger ungdomarna möjlighet att utveckla det senare. Med diskursiva språk menar Sernhede det verbala språk som bärs upp av ord med bestämda betydelser. Det icke-diskursiva språket är å andra sidan uppbyggt av symboler och ligger nära de former som drömmar och fantasier antar. Det verbala språket, menar Sernhede, kan därför i första hand relateras till jaget medan det symboliska språket låter ungdomarna komma i kontakt med andra områden av sin psykiska verklighet (Sernhede 1996, s 173-174).

Sernhede skriver vidare med stöd av Lorenzer att skapandet av musik innebär att man använder sig av symboler för vilka man hämtar näring från lagren av bortträngda symboliska förformer. Det bortträngda sätts alltså i rörelse av symbolerna vilket möjliggör ny bearbetning. Att lyssna på eller själv skapa musik gör det möjligt att komma i kontakt med delar av det som trängts bort under socialisationsprocessen, vilket gör att ungdomarna kan ge ny mening åt sina tidigare upplevelser och hela ett sårat och labilt själv. Musikens helande funktion är en del av dess förmåga att skapa broar mellan medvetet och omedvetet (Sernhede

1996, s 175). Sernhede ser här adolescensen som en andra chans, och menar att barndomens olösta konflikter bearbetas genom att de förs samman med nutidens krav. Sernhede sammanfattar rockmusikens betydelse för ungdomar i fyra punkter:

Språkliggörande – att i musik uttrycka saker som inte kan uttryckas på andra sätt.

Självförstärkning – att tillfredsställa behovet av starka känslomässiga upplevelser genom musikens volym, beat och sound samt ökat självförtroende i samband med mötet med en publik.

Kollektiv autonomi – att göra något tillsammans med sina vänner på sina egna villkor.

Alternativa ideal – man kan bli något annat än det som ryms inom en normal karriär (Sernhede 1996, s 176).

2:6 Genus

I sin bok "Genus – om det stabila föränderliga former" beskriver Hirdman svårigheten att använda ordet "kön" som vetenskaplig term då själva språkbruket cementerar könets gammalmodiga betydelser och därmed underordningen. Ordet kön är, menar Hirdman, "ett upptaget ord som använts i årtusenden och är fyllt av det jag skulle kalla för genusediskursens innehåll" (Hirdman 2001, s 15). I stället för kön använder Hirdman begreppet genus för att beskriva det sociala könet. Hirdman beskriver vidare tre formler för hur kvinnan och mannen återskapas i förhållande till varandra. Den första formeln betecknar Hirdman som A – icke A, och syftar då på att kvinnan definieras utifrån att hon inte är man. Enligt denna syn på kvinnan är hon, till skillnad från mannen, oviktig, osynlig och icke närvarande. Hennes tydligaste konturer är konturlöshet och hennes form är formlöshet. Hirdman beskriver denna syn på kvinnan som vanlig i det klassiska antika tänkandet men knappast relevant i nutid mer än som själva grunden till de två nedan beskrivna sätten att definiera kvinnan i relation till mannen (Hirdman 2001, s 27-28).

Den andra formeln benämner Hirdman A – a, vilket ska förstås som mannen och den lilla mannen. Enligt denna formel är kvinnan ingenting annat än en ofullständig man. Betoningen ligger inte bara på olikheterna utan också på likheterna, det vill säga att man ser det som att det finns ett kön och att kvinnan är en sämre variant av detta. Formeln A – a förutsätter en ständig jämförelse mellan A och a, där möjligheter finns för en kvinna att vara mer A än a samt för en man att vara mer a än A. Denna syn på könen fanns under antiken och blev vanlig i Europa under renässansen (Hirdman 2001, s 32).

Den tredje formeln benämner Hirdman A – B. Även denna härleder Hirdman till antikens Grekland. Formeln A – B beskriver kvinnan som mannens motsats och det är här, menar Hirdman, som tvåkönsmodellen tar form. Här handlar det inte om en sort i olika variationer utan om två helt olika sorter. Betoningen ligger på det som är totalt åtskiljande. Denna uppdelning i två helt skilda kön skapade utrymme för att undvika den ständiga jämförelsen med mannen som de båda ovanstående modellerna förutsatte. Dock beskriver Hirdman hur alla försök att vetenskapligt definiera B också har lett till jämförelser med A. Som exempel på hur A – B formeln har teoretiserats beskriver Hirdman hur Darwin i sin teori om arternas uppkomst och överlevnad funderade kring könens kamp för att fortplanta sig. Hirdman citerar Darwins kommentar om hur mannen i kampen för att få fortplanta sig genom årtusenden har utvecklat högre kroppsliga och andliga egenskaper såsom observation, förnuft, uppfinningsrikedom och fantasi. I motsats till mannen formades kvinnan, enligt Darwin, till att föda och ta hand om sin avkomma samt till att behaga mannen för att få möjlighet att fortplanta sig (Hirdman 2001, s 37). Hirdman kommenterar hur utvecklingen enligt detta citat av Darwin koncentrerat sig på kvinnans kropp medan de själsliga egenskaperna inte utsatts för samma utmaningar som männens. Till denna A – B formel räknar Hirdman även den bild av kvinnan som moder, vilken blev populär på 1800-talet och som utgår ifrån att kvinnans största uppgift är barnafödandet och moderskärleken, vilket gör att hon utvecklat egenskaper helt skilda från mannen som ju inte kan föda barn. I sin extrema form beskriver denna inriktning kvinnan som enbart kön och sexualitet (Hirdman 2001, s 41). Under senare delen av 1900-talet har en idealiserad bild av B som god, självupppoffrande, fredlig och omsorgsfull automatiskt gjort att A fått stå för ondska, själviskhet, krig och våld. På liknande sätt har A liksom B förändrats för att kontrasten mellan dem ska kvarstå trots samhällsförändringar (Hirdman 2001, s 189).

Hirdman påpekar att trots att A – B formeln betonar den naturliga och självklara olikheten, finns hos de flesta av dess förespråkare (exempelvis Rousseau och Key) ständigt uttalat att B måste göras till B. Detta förklarar Hirdman med B-tankens normativa karaktär. B är ett önsketänkande, en beskrivning av hur en naturlig kvinna borde vara. Dessutom, skriver Hirdman, skapade Darwins utvecklingsteorier en rädsla för att även kvinnan skulle kunna utveckla de manliga egenskaperna om hon fick möjlighet. Den moderna bilden av kvinnan är enligt Hirdman en blandning av A – a och A – B. Å ena sidan påpekas vad kvinnan saknar i form av muskelstyrka, testosteron med mera, å andra sidan betonas hur kvinnans östrogen och modersinstinkter gör henne fundamentalt annorlunda (Hirdman 2001, s 43-44).

Under rubriken "Det stereotypa genuskontraktet" lägger Hirdman fram sin teori om hur genus återskapas och bibehålls trots samhällsförändringar. Genuskontraktet är, skriver Hirdman, "en kulturellt nedärvd, styrd överenskommelse av könens gemensamma sammandragande med åtskiljda förpliktelser, skyldigheter och rättigheter" (Hirdman 2001, s 84) Detta genuskontrakt kan i sin konservativa form sammanfattas med att om kvinnan gör sina husliga plikter och föder och tar hand om barn försörjer mannen henne och skyddar henne (Hirdman 2001, s 85). Hirdman beskriver hur marknadsekonomin och kvinnornas inträde på arbetsmarknaden möjliggjort en omförhandling av genuskontraktet men utan att det förlorat sin egentliga form. Hos utbildade kvinnor och män bibehålls kvinnans underordning genom att de "manliga" yrkena har högre lön och högre status. Bland högtbildade märks kvinnornas inträde mer som en bekräftelse av den manliga normen än som en utmaning av den samma, då deras närvaro berättigas med hänvisning till deras speciella "kvinnliga kompetens". På så vis förklarar Hirdman hur genuskontraktet återskapas även när det till synes är på väg att luckras upp (Hirdman 2001, s 190-194).

3 Tidigare forskning

3:1 Kön i metall

I ett avsnitt om flickor i heavy metallkulturen⁴ beskriver Arnett hur flickor tycks använda musiken på samma sätt som pojkarna för att uttrycka och befria sig från känslor av alienation, ensamhet, ilska och sorg. Detta väcker hos Arnett frågan om pojkar i högre grad än flickor upplever alienation (Arnett 1996, s 146).

Walser beskriver i sin bok "Running with the devil: power gender and madness in heavy metal" hur heavy metal i musik och video "reproducerar patriarkala ideologier" (Walser 1993, s 111). Heavy metal använder sig enligt Walser av fyra olika strategier för att minska den "farliga" kvinnans makt: misogynitet, uteslutning, androgynitet och romantik. Exempel på misogynitet är när kvinnan framställs som ond och svekfull eller som offer för våld.

Uteslutning utövas exempelvis när musikerna i sin lyrik målar upp fantasivärldar där inga kvinnor förekommer. Androgynitet utövas när de manliga artisterna använder sig av element som är associerade till kvinnor. Romantik handlar om att andra ämnen förmedlas genom texter om romantisk kärlek (Walser 1993, s 110-111).

Under rubriken "Sonic transgression" i sin avhandling "Transgression and mundanity: the global extreme metal scene" beskriver Harris hur extremmetall låter och hur musiken är uppbyggd. Han beskriver hur extremmetallens lek med "the formless sonic abject produces dominant over the abject" (Harris 2001, s 86). Detta, fortsätter Harris, upprätthåller en form av maskulinitet som grundar sig på en rädsla för feminin svaghet (Harris 2001, s 86).

I ett försök att kartlägga vem som lyssnar på extremmetall skriver Harris att lyssnarna främst består av unga vita män från arbetarklassen, men att stora variationer finns. Dock kommer Harris fram till att vissa grupper tenderar att ogilla extremmetall. Kvinnor är enligt Harris en sådan grupp, vilket han förklarar med att det ljud och den estetik som finns i extremmetall av någon anledning endast med svårighet kan inkorporeras i "femininiteten". Med stöd av Weinstein skriver Harris att frånvaron av kvinnor inom metallscenen är grundläggande för scenen, då musikens estetik grundar sig på uttryck av makt och makt ses som en manlig egenskap (Harris 2001, s 151).

⁴ Med -kulturen menar vi den kultur av exempelvis sammankomster, kläder, attityder mm som omger den aktuella musikstilen.

Harris förklarar vissa grupperas ogillande av extremmetall som resultatet av uteslutning från scenen, vilket i sin tur leder till självuteslutning. Uteslutningen är oftast osynlig och subtil, och syftar till att göra det svårt för vissa av scenens minoritetsgrupper (exempelvis kvinnor, vår anm.) att komma vidare inom scenen. Själva ställningen som minoritet, att få andra som liknar en själv finns inom scenen kan skapa osäkerhet och problem (Harris 2001, s 152). Harris skriver vidare att scenens infrastruktur utgår från autonoma medlemmar och hjälper män att inträda på scenen ensamma, men trots detta är det få kvinnor som träder in på extremmetallscenen ensamma. I stället tenderar kvinnorna att komma tillsammans med pojkvän eller manliga eller kvinnliga vänner. Därför, skriver Harris, saknar kvinnorna redan från början den självständighet som de flesta männen inom scenen har (Harris 2001, s 152). Kvinnans position i marginalen förstärks ytterligare då det finns få förebilder att efterlikna. I heavy metal, skriver Harris, hade kvinnan en självklar plats som sexobjekt. I extremmetallen däremot har kvinnan ingen given plats utan är ofta helt osynliggjord. Detta, menar Harris, gör att de flesta kvinnor får låga förväntningar på vad de kan uppnå inom scenen (Harris 2001, s 153).

Öppen sexism finns inom extremmetallen och har även den effekten att utesluta kvinnor. Kvinnor har också, enligt Harris, svårt att bli betraktade som seriösa av de manliga utövarna och fansen. Harris påpekar dock att kvinnorna inom extremmetallscenen inte i första hand bör ses som förtryckta av den mansdominerade scenen, utan snarare som en motkraft till det kvinnoideal och den femininitet som förmedlas av mainstreamkulturen⁵ (Harris 2001 s 154).

Bossius beskriver i sin avhandling ”Med framtiden i backspegeln: black metal- och transkulturen” metallkulturen som i det närmaste totalt mansdominerad, även om han anser att könsfördelningen bland fansen är något jämnare än bland musikerna. Dock beskriver Bossius att man på senare år inom svartmetallen⁶ som är hans undersökningsområde, har kunnat se allt fler kvinnliga musiker. Många av dem är vokalisterna vars klara rena röster kontrasterar mot den brutala musiken, men antalet kvinnliga instrumentalister och bandmedlemmar växer. Det finns också några få band med enbart eller mestadels kvinnliga medlemmar (Bossius 2003, s 79).

⁵ Harris använder här uttrycket ”mainstream femininity” för att beteckna normen för kvinnlighet i den dominerande kulturen i samhället (Harris 2001 s 154).

För att förklara kvinnornas låga närvaro inom heavy metal skriver Arnett om den ”high-sensation intensity” som finns inom metallmusiken och som enligt Arnett främst tilltalar män. Även unga kvinnor finns som tilltalas av detta och dessa kvinnor dras till metallkulturen. Arnett skriver vidare att metallmusikens manliga attribut och kvinnoförnedrande inslag dock leder till att kvinnorna inte fullt ut kan identifiera sig med metallkulturen. För kvinnorna utgör därför metallkulturen en källa till alienation lika mycket som en befrielse från den (Arnett 1996 s 139 och 148). En skillnad Bossius noterar mellan kvinnliga och manliga svartmetallband är att de förra betonar kommunikation och ömsesidig respekt inom bandet, medan de senare betonar en extrem individualitet. Dock noterar Bossius att de manliga kristna svartmetallbanden betonar kommunikation och respekt i lika stor utsträckning som de kvinnliga antikristliga banden vilket, menar Bossius, tyder på att skillnaden inte tycks böttna i några genusbundna orsaker utan snarare tycks ligga på ett personligt plan: ”Där man i intervjuer med representanter för de anikristliga pojkbanden ofta får intrycket att det är den intervjuade ensam som utgör helheten, råder det i intervjuerna med flickbanden och de kristna aldrig någon tvekan om att det rör sig om ett kollektiv” (Bossius 2003, s 83).

Baukart skriver i sin c-uppsats ”Black magic women – en beskrivning av kvinnornas position, arbetssätt och identiteter inom black metal” främst om kvinnliga musiker inom genren. Då hon beskriver hur de intervjuade musikerna först kommit i kontakt med svartmetallen framhåller hon att de intervjuade följer ett mönster. ”De har oftast hört musiken hos andra kompisar eller hos äldre bekanta som redan var involverade i metal- eller hårdrocksscenen, antingen som publik eller som musiker” (Baukart 2000, s 11). Detta, skriver Baukart, gäller för både de manliga och kvinnliga musiker hon intervjuat. Baukart hänvisar till Arnett, då hon diskuterar hans teori att flickor ofta involveras i metallkulturen genom pojkvänner eller på grund av sexuell attraktion till musikerna eller fansen (Baukart 2000, s 12). Baukart menar att detta förekommer, men att det är betydligt vanligare att kvinnliga fans, liksom manliga, blir intresserade av svartmetall genom sin umgängeskrets, äldre bekanta och syskon. Baukart påpekar vidare att det är extremt ovanligt bland kvinnliga musiker och fans att visa sexuell attraktion till musiker inom svartmetall. Även om den fria sexualiteten förespråkas inom svartmetallkulturen återfinns idoldyrkan inte inom svartmetallen utan är snarare ett tabubelagt ämne (Baukart 2000, s 12).

⁶ Den svenska översättningen av black metal, en form av extremmetall som spelas snabbt med hög diskant och vars texter generellt kretsar kring antikristna teman (Harris 2001, s 8).

Angående kvinnliga musikers position inom svartmetallscenen skriver Baukart att de flesta kvinnor spelar i blandade band som den enda kvinnliga medlemmen. För dessa musiker kan det, skriver Baukart, vara svårt att känna samhörighet och trygghet på samma sätt som övriga bandmedlemmar känner. Ett litet antal musiker spelar dock i band som endast består av kvinnliga musiker. Baukart nämner grekiska Astarte och svenska Dracena som exempel. Som anledning till att de helt kvinnliga banden är så få nämner Baukart att de sällan får särskilt mycket stöd, reklam eller beröm, trots att de flesta utomstående är positiva till själva idén (Baukart 2000, s 18). Baukart påpekar också att det faktum att svartmetall liksom annan extremmetall i stor utsträckning utformas av manliga attribut med betoning på aggressivitet i sig själv kan vara orsaken till bristen på kvinnliga musiker och framförallt gitarrister. Då musikerna inom extremmetallen enligt Baukart oftast är i 20-årsåldern ser hon ingen avgörande skillnad i förutsättningar såsom ekonomi eller familjesituation för män och kvinnor. Hon nämner även att då en musikers liv sällan förändras på grund av svartmetallen uppstår inte samma konflikt mellan karriär och familj som är vanlig för kvinnliga musiker inom andra genrer (Baukart 2000, s 20-22).

Baukart skriver om de kvinnliga musikernas uttryckssätt inom svartmetallen och finner där främst tre vägar som en musiker kan gå: den aggressiva kvinnan, häxan och den sexuellt exponerade kvinnan. De två första är de vanligaste medan den sista ses som ett tecken på misslyckande som musiker (Baukart 2000, s 29). En musiker som framträder som den aggressiva kvinnan löper ständigt risken att betraktas som okvinnlig av publik och kollegor vilket gör att endast få använder sig av detta uttryckssätt (Baukart 2000, s 26). Häxan blir en identitet som kvinnorna inom svartmetallen lätt kan identifiera sig med, vilket gör att många musiker använder sig av denna framtoning. Kvinnan står då för det magiska och paganistiska medan mannen står för aggressionen. Även manliga anhängare och musiker inom svartmetallen anser kvinnornas deltagande i kulturen berättigad genom identiteten som häxa (Baukart 2000, s 27).

4 Redovisning av temata

Nedan följer en redovisning av de nätintervjuer vi genomfört. Vi har tydligt markerat uttalandena från ungdomarna då vi anser det viktigt att dessa får ”tala för sig själva”. Vi har medvetet valt att varva citat med analys, detta för att kapitlet ska bli lättläst och för att den röda tråden ska vara tydlig. Vi inleder med en okommenterad presentation de nätintervjuade.

4:1 Nätintervjupersoner

De nätintervjuade är:

Sara 14 år, Linnéa 15 år, Maja 17 år, Anna 18 år, Sofia 19 år.

Magnus 15 år, Tom 15 år, Christoffer 17 år, Mattias 18 år, Johan 19 år.

4:2 Första kontakten med dödsmetall

De flesta av de nätintervjuade har lyssnat på death metal under ett år eller mer. Det finns olika anledningar till att man hittat musiken: äldre syskon har visat vägen, vänner har påverkat, man har börjat lyssna på ”mjukare” rock och fortsatt sin väg genom banddjungeln och någon har hittat musiken genom program på TV. Killarna har främst blivit indragna av vänner medan tjejerna antingen kom i kontakt med musiken genom syskon eller genom egen utveckling från rock till death. Mattias skriver:

” Det började med lite softare musik. Första metalbandet jag lyssnade på var Metallica och det kom jag i kontakt med genom en kompis som lyssnade på dem. Jag lyssnade på dem ganska länge men efter ett tag kom jag i kontakt med tyngre musik. Man kan väl säga att det var min kompis som ledde in mig i stilen.”

Som Fornäs, Lindberg och Sernhede påpekar rör sig samhället i en allt snabbare takt.

Författarna menar att människan varit styrd av traditioner men att hon nu har större möjlighet att fatta sina egna beslut. (Fornäs, Lindberg, Sernhede 1990, s 214) Resonemanget blir tydligt då man studerar ungdomarnas val ovan. Det finns inga funderingar på att deltagandet i death metal kulturen är felaktig i förhållande till föräldrar och samhället i övrigt. Vidare skriver författarna att det finns en ångest inför alla de val man står inför. Ungdomarna har inte givit uttryck för att de varit ”jobbigt” eller ångestfyllt att bli en del av metallkulturen. Istället verkar det finns en tacksamhet riktad till de som ”visat vägen” till denna. Ett tydligt exempel på detta ger Anna:

”Utan min syster hade jag nog inte hittat hårdrocken. Jag är tacksam för detta eftersom det givit mig såmycket.”

Detta kan möjligen tolkas som att Anna trots allt haft en ångest inför sina beslut men att den mildrats då hon kunnat lägga ansvaret för valet på systemen. Även Ziehe menar att den kulturella friställningen får till följd att ungdomen frigör sig från vuxenvärldens erbjudanden och skapar subkulturella motkrafter. (Ziehe 1989, s 38-39) Ett resonemang som uppenbarligen kompletterar diskussionen ovan.

Det sätt på vilket ungdomarna träder in i kulturen motsvarar det resonemang som Baukart för då hon säger att de oftast har hört musiken hos kompisar, bekanta eller genom syskon. (Baukart 2000, s 11) Våra resultat motsäger alltså Arnetts teori om att flickor involveras i metallkulturen genom pojkvänner och/eller sexuell attraktion till musikerna. (Arnett 1996, s 139) Vi har genom arbetet fört resonemang om heavy metal kontra dödsmetallen och vi tror att det finns en tydlig skillnad här. Arnetts teori, tror vi, är mer applicerbar på heavy metalkulturen där kvinnan har en tydlig plats som sexobjekt. Våra nätintervjuer stöder Baukarts resonemang.

4:3 Det tilltalande i dödsmetallen

Det är tydligt att killarna lyssnar mer ”detaljerat” på death metal. De är nogna med att poängtera de olika instrumentens inverkan. Till exempel skriver Magnus:

”Det är mycket trumliret. Snabba gitarrer som låter ondskefullt. Mycket känsla i musiken...”

Mattias förklarar det med att:

”Bandet lägger ner mycket arbete på musiken och är inte bara produkter som många popband idag.”

Tjejerna är ute efter helheten i större utsträckning än killarna och de är nogna med att markera texternas betydelse. Tjejerna påtalar, liksom killarna, känslan som musiken förmedlar. Killarna väljer att använda ord som brutal och aggressiv medan tjejerna skriver att musiken uttrycker deras känsla av ilska och sorg. Maja uttrycker det på följande sätt:

”Ibland låer musiken väldigt arg och texterna hör ihop... och därav kändes det som om det var jag som ... ja... sa det.”

Anna skriver:

”Musiken och jag hör ihop. Det är svårt att beskriva men ja....”

Här faller det sig självklart att föra ett resonemang kring postmodernismen kontra det senmoderna identitetsskapandet. Pedersen jämför de båda och han menar att den postmoderna identiteten, i kontrast till den moderna identiteten, inte byggs upp som ett hus som sedan står ”färdigbyggt”. (Pedersen 1999, s 498) Majas och Annas resonemang om sin egen identitet i förhållande till musiken gör detta tydligt. Å ena sidan kan Majas och Annas beskrivning ovan ge grund till den senmoderna synen där människan hittar sin identitet och behåller den. Å andra sidan kan Majas ”landning” i metallkulturen ses som en fas som hon senare kommer att fortsätta utveckla till något annat, en annan identitet. Därmed finns det också stöd för postmodernisternas syn.

Enligt Sernhede är en av rockmusikens betydelse för ungdomar att i musik uttrycka saker som inte kan uttryckas på annat sätt. Vi vill hävda att detta resonemang stämmer med Majas och Annas sätt att använda sig av musiken. Maja identifierar sig med ilskan i texterna och musiken, och därmed får hon utlopp för de känslor hon bär på. Anna menar att hon och musiken hör ihop, att de är ett. Vi tror att samma resonemang kan appliceras på Magnus uttalande om känslan i musiken och gitarrernas ”ondskefullhet” då det är tydligt att det som är tilltalande är just känslorna i musiken. Vad som ytterligare stöder detta resonemang är att Magnus väljer att beskriva gitarrerna i termen ondskefulla som ju är en känsla i stället för att använda ord som snabba, extrema, distinkta etcetera.

4:4 Förhållningssätt till dödsmetallen

Alla de nätintervjuade väljer att klä sig på ett speciellt sätt. Alla väljer också att ha övervägande svarta kläder. Dock har killarna ofta bandtröjor (tröjor med bandnamn på, vår anm.) och kängor. Bandtröjor är det ingen av tjejerna som använder. Istället sminkar sig flera av dem på ett extremt sätt. De använder ofta färgerna mörkröd/vinröd, svart och vitt. Kläderna

är ofta inspirerade av den gotiska⁷ stilen. Långa kjolar, spetsar och andra typiska utsmyckningar är vanligt. Maja skriver:

”Jag klär mig i svart och även gothic... sminkar mig svart och vit med blodröda läppar... har svartviolett långt hår...”

Christoffer skriver:

”Jag klär mig i bandtröjor, har en förkärlek till bandtröjor och äger en 50 st... annars har jag svarta brallor, militärbrallor eller mjukisbrallor med tryck på”

Av tjejerna är det ingen som spelar i band. Alla killar spelar i band och många är aktiva i flera band. Johan skriver:

”Förutom att jag lyssnar på musiken så är jag vokalist i fyra olika band.”

Varken killarna eller tjejerna anser sig välja vänner efter musiksmak. Dock skriver flera av killarna att det ofta ”blir” så att de umgås med personer som delar deras musiksmak. Vi vill här hävda att det här finns en viktig skillnad mellan killarna och tjejerna. Vi använder Hirdmans formel för genusskapande A-B där man betonar det som skiljer könen åt. Hur skillnader skapas mellan könen märks tydligt i klädvalet hos de nätintervjuade, då det är viktigt för kvinnorna att klä sig som just kvinnor i metallkulturen, liksom det är viktigt för killarna att klä sig som killar. Skillnaden manifesteras i att killarna väljer löst sittande bandtröjor och genomgående svarta kläder medan tjejerna inspireras av den gotiska klädstilen och använder fler färger samt dramatiska utsmyckningar och smink. Då dödsmetallkulturen är mansdominerad tolkar vi detta som ett behov hos tjejerna att markera att de trots att de bryter mot genuskontraktet genom att lyssna på musik som präglas av traditionellt manliga attribut fortfarande är tjejer (Baukart 2000, s 20 och Hirdman 2001, s 84).

Genom att välja en klädstil som tydligt markerar ”kvinnlighet” visar tjejerna att de bara delvis bryter genuskontraktet. De är annorlunda men de är det på ett ”kvinnligt” sätt. Här vill vi jämföra med Baukarts beskrivning av två vanliga kvinnliga identiteter inom svartmetall,

⁷ Konststil som uppkom i Frankrike under 1100-talets mitt och som var dominerande fram till Renässansens genombrott (Nordisk familjeordbok 1993, s 731).

nämligen den som häxa och den som aggressiv kvinna (Baukart 2000, s 29). Att identifiera sig som häxa är för kvinnorna inom svartmetallen en möjlighet att skapa en egen plats, ett eget kön som har helt andra kvaliteter och uppgifter än männen. Kvinnan får stå för det mystiska och ockulta medan mannen får stå för aggressiviteten (Baukart 2000, s 26). Identiteten som häxa passar väl in i Hirdmans formel A - B, som innebär att kvinnan och mannen är två helt olika kön som inte ens bör jämföras med varandra. Identiteten som aggressiv kvinna passar snarare in i formeln A - a, då Baukart beskriver hur kvinnorna som väljer denna identitet löper risken att ses som något sämre män, vilket enligt hennes undersökningsgrupp vore negativt (Baukart 2000, s 26 och Hirdman 2001, s 32). Vi anser att även tjejerna och killarna inom dödsmetallkulturen följer formeln A - B när de så tydligt markerar sin könstillhörighet i klädvalet. Genom att klä sig på ett sätt som avviker från killarnas vinner tjejerna respekt från både omgivningen och killarna inom subkulturen som metalltjejer i stället för att ses som något sämre metallkillar.

Vi har tidigare konstaterat att gruppstillhörighet är viktigt i identitetsutvecklandet. Vi anser att detta blir tydligt i killarnas fall då alla killar vi nätintervjuat utövar och lyssnar på musiken tillsammans med andra likasinnade. Man skapar en grupp som bringar trygghet och från vilken man kan pröva sig själv mot omvärlden (Fornäs, Lindberg och Sernhede 1990, s 17). Vi vill här också dra en parallell till begreppet kollektiv autonomi, skapat av Sernhede. Sernhede menar att ungdomarna sluter sig samman i grupper för att göra saker tillsammans med sina vänner på sina egna villkor. Därmed skapar ungdomarna möjlighet att bryta sig loss från sina föräldrar (Sernhede 1996, s 149-150).

Vi har dock observerat att detta resonemang inte är gällande för tjejerna i vår undersökningsgrupp då dessa uteslutande lyssnar ensamma och då ingen spelar i band eller pratar med andra om musiken. Vi ser i stället tjejernas sätt att lyssna på musiken som en markering av individualitet och "annorlundaskap". Vi ser ett samband mellan detta och det resonemang vi tidigare fört om tjejer i en mansdominerad metallkultur. Då killarna träder in i metallkulturen bryter de mot vissa av omgivningens förväntningar på hur de ska bete sig, men då metallkulturen är mansdominerad och präglad av manliga attribut behöver de inte utmana genuskontraktet. Killarna har en självklar plats inom metallkulturen och kan därför använda subkulturen och vännerna där som en trygg grupp. Tjejerna däremot utmanar både genuskontraktet och andra förväntningar från omgivningen när de träder in i metallkulturen. Dessutom har de inte alls någon självklar plats inom metallkulturen utan måste skapa sig en

plats av egen kraft. Tjejerna möter fördomar och motstånd inte bara från omgivningen utan även från personer inom den egna subkulturen. Detta vill vi jämföra med Baukart då hon skriver att kvinnor inom svartmetallkulturen kan uppleva mindre samhörighet och trygghet inom gruppen då de ofta är den enda kvinnan i sällskapet (Baukart 2000, s 18).

4:5 Dödsmetallens betydelse

För alla de intervjuade har musiken en mycket stor betydelse. Några menar att den är nödvändig för överlevnaden. Magnus skriver till exempel:

”Nu betyder den nästan allt... En dag utan death metal är som en dag utan mat för mig... så det är mycket mer än bara musiken...”

Flera skriver också om att de använder musiken för att uttrycka sina känslor och fly från vardagens problem. Sofia skriver:

”Den här musiken griper tag i en på ett speciellt sätt. Man sjunker in i musikvärlden och då känns allting annat så avlägset”.

Maja skriver om samma ämne:

”Musiken gav mig ett nytt liv från det gamla som jag lagt bakom mig. Jag var rätt sorgsen fast ingen knappt visste det... så musiken fick mig att känna tröst. Mina reaktioner finns oftast i musiken.”

Även killarna pratar om känslor i förhållande till musiken. Mattias skriver:

”Man blir väldigt inbäddad i musiken om man säger så. Sätter man sig och lyssnar riktigt högt på någonting som man tycker är bra så glömmar man omvärlden litegrann och bara tänker på det man lyssnar på. Sedan har man alltid något att vända sig till om man känner att allt är ett helvete.”

Bland killarna finns också en annan aspekt av musiklyssnandet, nämligen den sociala biten. Musiken diskuteras ofta med vänner. Tjejerna däremot, lyssnar ofta på sin egen kammare och

ingen av dem nämner det som viktigt att diskutera musiken med någon annan. Anna ger en aspekt på detta:

”Jag har alltid känt mig lite utanför och udda. Och när jag började lyssna på death såkändes allting rätt. Känslan i musiken gjorde att jag kände mig som jag och då spelar det ingen roll vad andra tycker.”

Wrangsjö tar upp betydelsen av att pröva sig fram som ungdom för att hitta sin identitet. Enligt Wrangsjö handlar det om att försätta sig i situationer och sedan känna efter om det känns som ”jag”. Wrangsjö tar upp exemplet med att gå på rockkonsert och skrika. Ungdomen värderar sedan sin roll i sammanhanget och funderar på sig själv i situationen. Vi anser detta applicerbart på de nätintervjuades funderingar kring musikens betydelse. Flertalet av dem menar att man funnit sig själv i musiken, att man känner att det är ”jag” och att ”jag” kan känna trygghet i den, finna utlopp för känslor och som Magnus skriver ”fly från vardagens problem” genom den. De ungdomar vi nätintervjuat verkar uppenbarligen ha funnit en identitet i dödsmetallen. Huruvida denna identitet sedan är befast eller ej för oss åter till postmodernisternas och senmodernisternas resonemang. Senmodernisterna hade kallat detta att ”finna sitt eget jag” medan postmodernisterna hade talat om ”självets decentrering” och hävdade att det inte finns något inre centrum som ”är” identiteten (Pedersen 1999, s 498).

Vi menar att en så utmärkande subkultur som dödsmetallen skapar rika möjligheter för dess medlemmar att skapa och pröva sin identitet. För tjejerna är denna möjlighet, menar vi, ännu större än för killarna, då steget in i subkulturen för dem är längre. En kille kan ingå i dödsmetallkulturen utan att utmärka sig särskilt mycket i sina svarta jeans och sin bandtröja. För tjejerna däremot finns det en mängd olika vägar att gå eftersom någon färdig plats för dem inte finns i kulturen. Vi har tidigare beskrivit hur tjejerna genom att klä sig i gotiskinspirerad stil skapar en identitet skild från killarna. Andra vägar som våra nätintervjuade talat om är att spela på sexualitet, på aggression eller på ett sårigt inre. Med utgångspunkt från våra intervjuer upplever vi att killar lätt kan träda in i metallkulturen och fortsätta bli bemötta som förr av omgivningen, medan tjejer får ett helt annorlunda bemötande som metallare jämfört med det bemötande de fick då de inte var metallare. På detta vis menar vi att dödsmetallkulturen kan utgöra ett kraftfullare verktyg för tjejerna i deras identitetsbyggande än det utgör för de flesta killar inom subkulturen.

4:6 Omgivningens reaktioner och betydelsen av dem

Genomgående säger både killarna och tjejerna att de inte vill att omgivningen ska reagera på dem på något speciellt sätt. Dock framkommer en önskan om att bli respekterad för sina beslut. Sara skriver:

”Det går ju många såkallade snobbar i min skola... Och visst... de stirrar... men det är bara att inte bry sig. Men jag tycker att jag borde bli respekterad för min stil/musiksmak. Men en del frågar liksom ”är du satanist, skolkar, knarkar och super du?” Sådumma frågor...”

Linnéa skriver:

”De har sett mig som en idiot... som någon som man bör akta sig för.... för annars kan jag bli farlig och dra fram en massa vapen... eller knarka kanske... jag förstör ju samhället och så vidare. Men de har också givit mig mycket respekt. Jag får liksom göra sådant som ingen annan får för jag är konstig och ingen vågar säga å mig för de tror att jag är känslig och har det jobbigt.”

Maja skriver:

”Mina föräldrar är spydiga än idag men jag har inget emot det utan jag står för vad jag är. Men jag förstår omgivningens reaktion...men de borde acceptera att man förändras i livet och de måste förstå att det kan hända när som helst.... Jag har blivit starkare genom stilen.... för jag vet att detta verkligen är jag...”

Killarna ger uttryck för samma sak. Magnus skriver:

”Mamma gillar inte att jag lyssnar påoljud och de i skolan säger jävla hådrockare... man tar ju inte å sig om folk kallar en jävla hådrockarsvin...”

Killarna ger uttryck för att de vill appellera till andra med samma stil. Magnus skriver:

”När dom nu ser på min klädstil att jag lyssnar på sådan musik så får man genast en liten bild av hur jag är. Och det känns ju ganska bra för då kanske det finns någon människa som också lyssnar på samma musik och möjligtvis tar kontakt därför.”

Flera av tjejerna uttrycker att de vill visa sin personlighet genom stilen. Sofia uttryckte det med orden:

”Jag vill att folk som går förbi mig ska se vem jag är men jag vill inte att de ska kommentera mig. Det här är jag, den jag är, och alla andra kan dra åt helvete. Fuck off helt enkelt.”

Wrangsjö menar att ungdomen i sin identitetsutveckling försätter sig i situationer för att känna efter om det är ”jag” men att ungdomen också använder sig av omgivningen. Det spelar enligt Wrangsjö en stor roll för den unge hur omgivningen reagerar på dennes klädval, beteende och åsikter. Wrangsjö menar att föräldrarnas reaktioner är viktiga men att kompisgängets reaktioner är av störst betydelse (Wrangsjö 1995, s 46-47).

Både killarna och tjejerna i vår undersökning säger uteslutande att de inte vill att omgivningen ska reagera på dem och deras valda stil på något särskilt sätt. Alla menar också att de inte bryr sig då de blir kommenterade av omgivningen. I deras svar framträder dock en önskan om att bli respekterade för de val de gör och därmed anser vi att det trots allt finns en önskan om reaktioner från omgivningen. Det är också tydligt att det är föräldrars och jämnårigas reaktioner som betyder mest. Alla nämner jämnårigas reaktioner och ett par av de unga, en kille och en tjej, har tagit upp föräldrarnas reaktion. Vidare menar killarna att de vill skapa reaktioner hos andra likasinnade genom att visa sin stil. De menar att man kommunicerar med stilen och att andra kan ta kontakt med en för att de ser vad man har för intresse. Detta menar Fornäs, Lindberg och Sernhede är typiskt för hur en subkulturell stil kommunicerar. De menar att man väljer en avsiktlig kommunikation genom att använda en viss typ av kläder, slang och så vidare (Fornäs, Lindberg, Sernhede 1984, s 92). Författarna talar också om bricolage. Detta, menar de, är strukturer i stilen som den specifika subkulturen använder sig av. Dessa strukturer är enligt författarna ofta förvirrande för de som inte är delaktiga i kulturen men för de som befinner sig mitt i den talar de ett tydligt språk (Fornäs, Lindberg, Sernhede 1984, s 94). Detta stämmer väl in på killarnas resonemang om att de kommunicerar med andra likasinnade genom sin klädsel. Intressant är dock att tjejerna i vår undersökning poängterade att de hävdade sig själva, sin egen individualitet. De nämnde inte att de vill appellera till andra med samma stil. Istället skrev de att de vill visa andra vilka de är. Vi menar att detta förstärker våra tidigare resonemang om att tjejerna gör en kraftigare markering än killarna då de väljer att bli en del av dödsmetallkulturen. Deras roll är, som vi

tidigare tagit upp, inte självklar i subkulturen och därför är de noga med att inte bara försöka bli en del av den, utan anstränger sig för att hitta just sin specifika roll. Därmed blir deras individualitetsperspektiv starkare än för killarna som mer sammansluts eller upptas i en grupp.

Någon förklaring i litteraturen finner vi inte till varför tjejerna i lägre utsträckning än killarna betonar betydelsen av att ge signaler till omgivningen. Inte heller finner vi någon tillfredsställande förklaring till varför de inte tycks fästa lika stor vikt vid att appellera till och umgås med andra av samma musiksmak. Tvärtom ger Bossius en bild av att kommunikationen skulle vara minst lika viktig för kvinnliga musikutövare som för manliga (Bossius 2003, s 83). Vi finner visst stöd i Baukart, då hon skriver att själva bristen på kvinnor inom svartmetallen gör att kvinnorna upplever mindre samhörighet och trygghet inom kulturen än männen gör (Baukart 2000, s 18). Det skulle helt enkelt kunna vara så, att då det finns få kvinnliga dödsmetallare och då dessa inte alltid accepteras av männen i dödsmetallkulturen har tjejerna helt enkelt betydligt sämre utsikter att nå få kontakt med likasinnade genom att signalera till omgivningen att de är dödsmetallare. För att undvika ett misslyckande i sitt kontaktsökande är det därför viktigt för tjejerna att betona att de klär sig som de gör för sin egen skull och inte bryr sig om andras reaktioner. Killarna däremot, som oftare möts av respekt från omgivningen, kan med mindre risk för misslyckande söka kontakt med likasinnade.

Vi tror att det finns ännu en aspekt på detta, nämligen att tjejerna känner behovet av att markera att de inte är dödsmetallare i syfte att behaga andra, en markering som killarna inte har samma behov av att göra. Vi har tidigare beskrivit hur genusformeln A – B är den som vanligen praktiseras inom dödsmetallkulturen. Hirdman beskriver hur kvinnan enligt denna formel är fundamentalt annorlunda gentemot mannen samt i formelns extrema form beskrivs som enbart kön och sexualitet. Det kvinnan gör har enligt denna formel främst till syfte att antingen vårda barn eller locka till sig en man (Hirdman 2001, s 41). De tjejer inom dödsmetallen som klär sig enligt den gotiskinspirerade stilen löper därför en ständig risk att inte respekteras som dödsmetallare utan i stället ses som tjejer som använder dödsmetallen för att behaga och locka till sig män. De tjejer som inte använder sig av en ”kvinnlig” klädstil utan klär sig i bandtröjor och svarta jeans som killarna löper å andra sidan risken att ses som tjejer som försöker vara killar (A – a) vilket inte heller genererar någon respekt från

omgivningen. Baukart har beskrivit hur båda dessa förhållningssätt utgör fallgropar för kvinnor inom svartmetallkulturen (Baukart 2000, s 26-29).

4:7 Dödsmetallens texter och dessas betydelse

Texterna i dödsmetallen beskrivs med orden död, depression, svek, krig, politik, smärta och satanism. Texterna förstärker enligt de nätintervjuade musiken och därav blir de betydelsefulla, men ingen identifierar sig med texternas innehåll i någon större utsträckning. Det är känslan som texterna i kombination med musiken förmedlar som är det viktiga, inte budskapet i sig. Denna inställning är genomgående för de nätintervjuade. Flera påtalar vikten av att musiken och texterna i kombination uttrycker en känsla som ackompanjerar humöret då man är arg eller ledsen. Alla är dock noga med att påpeka att man inte identifierar sig med det bokstavliga innehållet i texterna. Magnus skriver:

”Jag gillar brutala texter men man måste ju säga att jag lyssnar ytligt eftersom man går ju inte runt och drömmer om att fåmangla sönder personer till döds.”

Johan skriver:

”Texterna tillhör musiken. Brutal musik ska innehålla brutala och aggressiva texter.”

Tjejerna är inne på samma linje. Anna uttrycker det med orden:

”Texterna förmedlar tillsammans med gitarrerna, trummorna och det andra en känsla som är hård och aggressiv. Det känns bra att lyssna på allt detta när man är på ett visst humör. Det känns bättre efteråt.”

Sofia säger:

”Texterna gör upplevelsen total. De ska vara med helt enkelt. När man lyssnar på en text som handlar om något som berör en, till exempel svek, så identifierar man sig. Men inte när de sjunger om satanism och död.”

Något som blir intressant i ungdomarnas förhållande till det som musiken förmedlar är de känslor som beskrivs. Ilska och ledsenhet var återkommande teman. Pedersen i Andersen och

Kaspersen beskriver hur postmodernisterna menar att identiteten vittrar sönder till följd av det att hetsigare samhällstempot (Pedersen 1999, s 494). Vi kan inte låta bli att fundera över ungdomarnas beskrivna känslor av sorg och ilska. Är det så att samhället gör det så mycket svårare för ungdomar av idag att hitta en identitet? Kanske går allting så fort att man som ung upplever en vanmakt och en tomhet. En ilska och en sorg...

Om det är som postmodernisterna hävdar, om det är så att identiteterna för samhällsmedborgarna vittrar sönder, hur är det då att skapa någon typ av trygghet och känsla för vad som kan vara "jag" i allt detta? Resonemanget stämmer väl överens med Ziehes om att individen idag inte längre följer traditioner och en "utstakad" väg utan att man måste göra allt fler val efter egen förmåga (Ziehe 1989, s 37-38). Vi kan inte annat än undra över om ungdomarna är i behov av att kanalisera sin ilska och de känslor av sorg som finns och att dödsmetallen fyller en funktion för detta. Uppenbart är att ungdomarna i vår undersökning inte bara lyssnar på musiken som sådan utan att den används som något nödvändigt för att hantera känslor. Därmed faller det sig naturligt, anser vi, att man kan lyssna på de ofta brutala texterna i dödsmetallen och få en känsla av sammanhang trots att man, som ungdomarna skriver, inte identifierar sig bokstavligt med deras innehåll.

Vi vill här göra en koppling till Sernhedes beskrivning av rockmusikens betydelse för ungdomar vad gäller självförstärkning, nämligen att tillfredsställa behovet av känslomässiga upplevelser genom musiken, samt språkliggörande, det vill säga att uttrycka känslor genom musiken som inte kan uttryckas på annat sätt (Sernhede 1996, s 175). Dödsmetall är musik som förmedlar starka känslor till lyssnaren och vi tror att ungdomarna använder dödsmetallen för att bearbeta och kanalisera den sorg och frustration men också den glädje och känsla av styrka och överlägsenhet som vuxenblivandet innebär. Vi upplever att ungdomarna använder musiken som tillflyktsort i en skrämmande och kravfylld värld, men också att de använder musiken för att hitta sina egna känslor i tonerna och på så sätt göra sitt inre mer begripligt. För denna användning av dödsmetallen fyller texterna en viktig funktion i det att de bekräftar de känslor som musiken uttrycker samt ger ungdomarna en möjlighet till tillfällig identifikation, att känna igen en känsla eller sinnesstämning i någon annans ord. Ingen av de nätintervjuade har beskrivit att den känslotunga musiken gör dem på sämre humör eller får dem att känna en depression eller ilska som de inte hade redan innan började lyssna. Vi är övertygade om att så inte heller är fallet hos de flesta ungdomar som väljer att lyssna på dödsmetall. Om dödsmetallen skulle få dem att må dåligt skulle de inte välja den musiken.

5 Avslut

5:1 Sammanfattning

Vi har i arbetet försökt ta reda på vad dödsmetall betyder för killar respektive tjejer i deras identitetsutveckling. Vi har nätintervjuat fem killar och fem tjejer mellan åldrarna 14-19 år som alla är anhängare av dödsmetallmusiken/kulturen. Vi har härlett de svar vi fått under nätintervjuerna till teoretiska begrepp och positioner som rör identitetsbegreppet i senmodernism och postmodernism, kulturens modernisering, identitetsutveckling, subkultur, musikens betydelse under adolescensen, genus samt kön i metall. Utifrån detta har vi kunnat skönja dels mönster som är specifika för hela undersökningsgruppen och dels mönster som är specifika för de olika könen. Den stora skillnaden mellan könen handlar om kvinnans respektive mannens roll i en mansdominerad subkultur. Killarna i vår undersökningsgrupp har angivit att de ofta umgås i grupp kring musiken och att de spelar musik själva. De representerar ett kollektiv i mycket högre grad än tjejerna som istället hävdar sin egen identitet då de väljer att bli delaktiga i kulturen. Detta hänger ihop med att tjejerna inte har en given roll i dödsmetallkulturen. De omsluts inte av gruppen på samma sätt som killarna utan måste hitta sin egen roll i kulturen.

De likheter som gick att skönja mellan könen handlade främst om själva musikens och lyssnandets betydelse. Både killarna och tjejerna använde musiken som en slags flykt eller som en ventil för att släppa ut känslor av ilska och sorg. Man uppgav också att man inte lyssnade på texternas innehåll om död, satanism, ondska och så vidare på ett djupare plan. Varken killarna eller tjejerna hävdade att de identifierade sig med texternas innehåll utan uttryckte att texterna tillsammans med instrumenten skapade en känsla som man kunde använda för att handskas med vardagens problem och känslor.

Gemensamt för killarna och tjejerna var också funderingarna kring omgivningens reaktioner på deras val av subkultur. Alla hävdade att man inte ville ha några speciella reaktioner från omgivningen men samtidigt kom det i undersökningen fram att alla får reaktioner och att vissa reaktioner anses bra. Killarna menade att det var bra att välja kläder som är typiska för dödsmetallkulturen då det innebar en kommunikation med andra dödsmetallare. På så sätt, menade killarna, kunde man skaffa sig nya vänner då man direkt kunde se att man hade något gemensamt. Tjejerna hävdade på detta område åter sin egen identitet och gav inte uttryck för en önskan om kommunikation för kontakt med andra likasinnade.

Vad vi kunnat konstatera är alltså att musikens och kulturens betydelse är stor för både killar och tjejer. De använder den i formandet av den egna identiteten men tjejer respektive killar använder den på olika sätt inom vissa områden vilket främst tycks bero på att dödsmetallkulturen är en mansdominerad subkultur.

5:2 Slutdiskussion

Vi har försökt studera skillnader och likheter i hur tjejer respektive killar använder dödsmetallen i sin identitetsutveckling. När vi går igenom vårt analyserade material inser vi att vi kanske genom vårt sätt att analysera och genom de frågor vi ställt skapat oss bilden av dödsmetallen som mycket könssegregerad och präglad av större skillnader mellan könen än vad som kanske egentligen är fallet. Vi har helt enkelt anledning att misstänka att vi gått i den ökända forskarfällan, nämligen att leta efter det man vill komma fram till tills man hittar belegg för det. Trots det har vi i vår studie utan tvivel funnit större likheter än skillnader i hur tjejer respektive killar inom dödsmetallkulturen förhåller sig till sin musik. Vi har också kunnat konstatera att de skillnader vi funnit kan förklaras med de olika förutsättningar som killar och tjejer har inom subkulturen på grund av att denna är mansdominerad.

En intressant upptäckt har varit hur tjejerna inom dödsmetallen visserligen bryter mot en del av de könsnormer som finns i det övriga samhället men samtidigt skapar eller inordnar sig i ett nytt genussystem inom subkulturen. Bland killarna har vi inte funnit något som tyder på att de bryter mot det vanliga samhällets könsnormer, utan synen på vad som är "manligt" tycks inom dödsmetallkulturen sammanfalla med majoritetssamhällets syn. Bland de tjejer och killar som vi har nätintervjuat märks tydliga skillnader vad gäller vilken plats könen har i subkulturen, vilket hos oss väcker frågan om dödsmetallen erbjuder en möjlighet till identitetsskapande utanför samhällets genussystem eller om dödsmetallen bara utrustar det rådande genussystemet med svarta kläder och nitar.

Vi vill här påpeka att det faktum att dödsmetallen är mansdominerad knappast är unikt för denna musikstil. Snarare är det så att de flesta musikkulturer domineras av män, liksom det övriga offentliga rummet. Att vara kvinna i en mansdominerad kultur räcker alltså inte för att ha möjligheten till en identitetsutveckling utanför genussystemet, utan positionen som minoritet kan snarare befästa känslan av att vara annorlunda och det därmed följande behovet av att markera sin könstillhörighet. Denna reaktion har vi bland våra nätintervjuade sett tydliga tecken på. Samtidigt vet vi att det finns åtskilliga tjejer inom dödsmetallkulturen som

inte väljer att klä sig enligt den gotiska stilen och spela på sin sexualitet eller anspela på kvinnan som häxa, utan som istället väljer att liksom killarna inom dödsmetallkulturen klä sig i löst sittande bandtröjor och svarta jeans. Dessa tjejer har vi inte nätintervjuat och därför kan vi inte referera till dem i vår analys, men då vi har stött på dem på konserter och festivaler och vet att de finns, vore det orätt av oss att inte omnämna dem när vi nu ska dra våra slutsatser. Vi frågar oss om dessa tjejer använder dödsmetallen på samma sätt i sin identitetsutveckling som de tjejer vi nätintervjuat gör, om de har samma upplevelse av att manifesteras sin individualitet och sitt annorlundaskap genom sin musikstil eller om de, liksom de killar vi nätintervjuat, snarare använder musiken som ett medel för kommunikation och ett sätt att komma i kontakt med likasinnade.

Vi har också, om än mer sällan, stött på exempel på killar inom dödsmetallkulturen som klär sig enligt den gotiska stilen eller på andra uttänkt dramatiska sätt. Skulle dessa killar ge liknande svar på våra frågor som de killar vi nätintervjuat gett? Alla de killar vi intervjuat samt de flesta av tjejerna har svarat att musiken är det viktiga för dem medan klädstilen är något som följer med musikstilen. Skulle vi ha fått annorlunda svar om vi ställt våra frågor till killar som lägger stort engagemang på sin klädstil respektive tjejer som inte gör det? Hur viktiga är kläderna och utseendet i ungdomars identitetsutveckling? Säkert finns det ungdomar som lyssnar på dödsmetall utan att klä sig enligt någon av de stilar som förknippas med dödsmetallen. Hur skulle dessa ungdomar svara på våra frågor? Är en extrem klädsel ett tecken på att den unge är hängiven sin musiksmak och beredd att utstå omgivningens negativa reaktioner, eller är den snarare ett tecken på att kläderna och därmed omgivningens reaktioner har blivit det centrala istället för musiken? Här tycker vi det är intressant att de tjejer vi nätintervjuat, som lade ner betydligt mer engagemang på sin klädsel och sminkning än killarna gjorde, också starkare än killarna hävdade att de gjorde detta för sin egen skull och inte för att appellera till någon annan.

Vi tycker det är värt att notera att de tjejer och killar vi nätintervjuat har tilltalats av samma särdrag i musiken och identifierat sig med musiken på samma sätt. De har använt ord som "aggressivt" och "brutalt" för att beskriva de känslor och den stämning som musiken förmedlar, men varken tjejer eller killar har på något sätt indikerat att det musiken förmedlar skulle ha något med "manlighet" att göra. Både killarna och tjejerna relaterar musiken till sig själva och sitt eget känsloliv. Kanske är det så att i takt med att de sociala skillnaderna mellan könen i samhället mer och mer tonas ned, kan känslor som ilska och aggression ses som mer

könsneutrala. Möjligheten finns att denna utveckling steg för steg kommer att leda till att skillnaderna mellan vad som är "kvinnligt" och "manligt" i musiken suddas ut liksom vad som är ett "kvinnligt" och ett "manligt" förhållningssätt, för att ersättas av olika typer av musik och förhållningssätt baserade på ungdomarnas personligheter och känsloliv oavsett kön. En sådan utveckling skulle göra en studie som vår både onödig och omöjlig att genomföra.

Källförteckning

Arnett, Jeffrey Jensen (1996) *Metal heads, heavy metal music and adolescent alienation*, Westview Press Inc.

Baukart, Ivana (2000) *Black magic women, en beskrivning av kvinnornas position, arbetssätt och identiteter inom Black Metal*. C-uppsats, institutionen för konst- och musikvetenskap, avdelningen för musikvetenskap, Lunds universitet.Handledare: Thomas Olsson.

Bell, Judith (1995) *Introduktion till forskningsmetodik*, Lund: Studentlitteratur.

Bossius, Thomas (2003) *Med framtiden i backspegeln – black metal- och transkulturen – ungdomar, musik och religion i en senmodern värld*, Göteborg: Daidalos AB,

Carlsson, Bertil (1991) *Kvalitativa forskningsmetoder*, Almqvist & Wiksell Förlag AB

Denk, Thomas (2002) *Komparativ metod – förståelse genom jämförelse*, Lund: Studentlitteratur

Eysenck, Michael, red.: (2000) *Psykologi – ett integrerat perspektiv*, Lund: Studentlitteratur

Forsnäs, Johan, Lindberg, Ulf, Sernhede, Ove (1984) *Ungdomskultur: identitet – motstånd*, Stockholm: Akademilitteratur

Forsnäs, Johan, Lindberg, Ulf, Sernhede, Ove (1990) *Speglad Ungdom – forskningsreception i tre rockband*, Stockholm/Stehag: Symposion Bokförlag & Tryckeri AB

Giddens, Anthony (1998) *Sociologi*, Lund: Studentlitteratur

Harris, Keith Daniel (2001) *Transgression and mundanity: The global extreme metal music scene*, Goldsmiths College, University of London

Helgon Internetcommunity www.helgon.net

Hirdman, Yvonne (2001) *Genus, om det stabila föränderliga former*, Lund: Liber

Johansson, Thomas (1998) ”Anthony Giddens och det senmoderna” i Månsson, Per, red,:
Moderna samhällsteorier, Stockholm: Rabén Prisma

McIver, Joel (2000) *Extreme Metal*, Omnibus Press

Microsoft Networks hemsida www.msn.se

Nordisk Familjebok (1993) Malmö: Corona AB

Pedersen, Poul Poder (1999) ”En postmodern nutid?” i Andersen, Heine och Kaspersen, Lars
Bo red,: *Klassisk och modern samhällsteori*, Lund: Studentlitteratur

Schultz Larsen, Ole (1994) *Utvecklingspsykologi*, Lund: Studentlitteratur

Sernhede, Ove – *Ungdomskulturen och de handra. Sex essäer om ungdom, identitet och
modernitet*. Daidalos AB, Göteborg 1996.

Trost, Jan, (1997), *Kvalitativa intervjuer*, Lund: Studentlitteratur

Walser, Robert (1993) *Running with the devil: Power, gender, and madness in heavy metal
music*, University Press of New England

Wrangsjö, Björn (1995) *Tampas med tonåringar – ungdomsutveckling i familjeperspektiv*,
Stockholm: Natur och Kultur

Ziehe, Thomas (1989) *Kulturanalyser – ungdom, utbildning, modernitet*, Stockholm/Stehag:
Symposion Bokförlag & Tryckeri AB

Bilaga 1 - Ordlista

Doom metal – en form av extremmetall som spelas långsamt och ”deprimerat” (McIver 2000 s 14).

Dödsmetall – den svenska översättningen av death metal, en form av extremmetall med mörkt sound och vars texter ofta handlar om våld, krig och död (Harris 2001, s 7).

Extremmetall - Extremmetall är ett samlingsnamn för en rad nära besläktade musikstilar som alla har utvecklats ur heavy metal, exempelvis dödsmetall, svartmetall, doom metal, grindcore m fl. (Harris 2001 s 7).

Gotisk stil - Konststil som uppkom i Frankrike under 1100-talets mitt och som var dominerande fram till Renässansens genombrott (Nordisk familjeordbok 1993, s 731).

Grindcore – en form av extremmetall som spelas snabbt och ofta har mycket korta låtar (Harris 2001, s 8).

Growla - Detta ord beskriver hur vokalisten skriker eller grymtar fram texten snarare än sjunger den. Olika vokalister har utvecklat olika sätt att growla, exempelvis i de högre eller lägre röstregistren (Harris 2001 s 84).

-kultur - med -kulturen menar vi den kultur av exempelvis sammankomster, kläder, attityder mm som omger den aktuella musikstilen.

Riff - Riff definieras som en kort melodisk figur, oftast på 2-4 takter, som används som grundmaterial i en låt. Ett riff kan vara en ackordföljd men behöver inte vara det (Bossius 2003, s 163).

Svartmetall - den svenska översättningen av black metal, en form av extremmetall som spelas snabbt med hög diskant och vars texter generellt kretsar kring antikristna teman. (Harris 2001, s 8).

Thrash metal – en tidig form av extremmetall med starka influenser från punkmusiken (Harris 2001, s 8).

Bilaga 2 – Nätintervjumall

1. Namn och ålder?
2. Hur kom du först i kontakt med dödsmetall?
3. Vad var det som gjorde att du fortsatte lyssna på dödsmetall när du funnit den?
4. Vad är det som tilltalar dig i musiken?
5. Hur förhåller du dig till musiken? Lyssnar du bara eller spelar du själv, klär du dig på något speciellt sätt, etcetera.
6. Väljer du vänner efter musiksmak?
7. Hur har omgivningen reagerat på dig som dödsmetallare?
8. Hur vill du att omgivningen ska reagera på dig som dödsmetallare?
9. Vilken betydelse har det för dig hur omgivningen reagerar på dig som dödsmetallare?
10. Hur stor del av din identitet ligger i att du är dödsmetallare?
11. Samhället kritiserar ofta texterna i dödsmetallen. Vad anser du karakterisera texterna?
12. Identifierar du dig med texterna eller lyssnar du bara ”ytligt”?
13. Vad betyder dödsmetallen för dig nu jämfört med när du precis börjat lyssna på den?

Bilaga 3 – E-postmeddelande till nätintervjupersoner

Hej.

Vi är två studenter vid Lunds Socialhögskola som skriver ett examensarbete om Death Metal och dess lyssnare. Vi vill undersöka hur lyssnarna själva ser på sin musik och eftersom vi hittat dig på Helgon.net skriver vi till dig. Du verkar vara en bra representant för Death Metal lyssnarna och därför undrar vi om vi kan få ställa några frågor till dig? Frågorna kommer att handla om dig och ditt förhållande till Death Metal. Exempel på en sådan fråga är: Hur kom du i kontakt med Death Metal? Det finns alltså inga rätta svar. Vi är intresserade av din historia, helt enkelt!

Vi är själva metallare (på 23 respektive 26 år) och det är naturligtvis därför som vi valt att skriva om det här området. Eftersom det är ett universitetsarbete kommer intervjun att hålla vissa former såsom att vi ger dig ett alias så att ingen kan känna igen dig. Intervjun kommer att ske över Internet (exempelvis genom msn eller liknande) och kommer att ta cirka 1 timme.

Vi är mycket intresserade av att komma i kontakt med just dig! Har du lust att berätta för oss om dig och din metallstil? Kontakta oss omgående (tidspressen hänger över oss).

VH,
Elin Carnemalm och Jenni Garsén

Bilaga 4 – Daneback om nätintervjuer

Hej Jenni och Elin!

Jag har gjort större delen av mina intervjuer via MSN Messenger så det är om detta jag i någon mån kan uttala mig om. Jag ska försöka dela med mig av de erfarenheter jag gjort och de tankar jag har så här långt.

Mina respondenter, främst yngre, fick välja om de ville göra intervjun face-to-face, via telefon eller via MSN/ICQ. Nästan alla föredrog MSN. Jag tog då tillfället i akt och frågade dem varför de valde just detta. De svarade bl.a. att det var enkelt att använda, de kände sig trygga, någon kunde uttrycka sig bättre i text än ord, de fick tid att fundera på vad de skulle svara, möjligheten att lätt kunna avbryta intervjun etc.

Jag kan också tänka mig att de kände att det var lättare att prata om deras egen sexualitet på detta lite mer anonyma sätt, vilket några av respondenterna antydde. MSN verkar främst passa personer i de yngre åldrarna (för vilka Internetanvändandet är en del av deras vardag) samt de äldre personer som är mer familjära med kommunikation över Internet (de "gamla" användarna och de nyfikna användarna). För min del gjorde det att jag kunde vara mer flexibel med intervjutider, då jag kunde göra dem från vilken Internetuppkopplad dator som helst. Dessutom var jag inte geografiskt bunden. Mina intervjupersoner kommer från Malmö i söder till Jokkmokk i norr. Ytterligare en fördel var att jag hade möjligheten att återkomma till dem för att komplettera och utveckla eventuella oklarheter. Självfallet finns även ekonomiska aspekter av att använda sig av denna teknik för datainsamling, då det är i princip kostnadsfritt. Sist men inte minst blev ju intervjuerna transkriberade i samma stund som de gjordes och dessutom skrev respondenten själv ut sina svar.

Nackdelen med att göra intervjuerna på detta sätt var att de var väldigt tidskrävande; de tog upp till tre timmar styck. En annan nackdel är att jag inte kan gå ed på att respondenterna är de de utger sig för att vara. Cooper, Delmonico & Burg (2000) och Robert & Parks (1999) menar dock att "könsbyte" på nätet inte är särskilt frekvent förekommande. Av de som provar gör de flesta det en eller några få gånger, vilket bekräftas av respondenterna i mina egna intervjuer. Dessa nackdelar måste dock också sättas i ett vidare perspektiv. Hur kan man tex vara 100% säker på att rätt person fyller i en utskickad enkät? Om man inte var där själv och såg vederbörande fylla i den kan man ju inte svära på att så var fallet. Detsamma gäller ju även telefonintervjuer, som förövrigt var ganska kontroversiella och kritiserade när de började användas under 50-talet. I telefonen kan man troligen höra om det är en man eller kvinna och möjligen få en antydning om det är ett barn eller en vuxen man talar med. Går vi till en face-to-face intervju så kan vi ganska lätt avgöra både kön och ungefärlig ålder, men det är ju svårare att enbart genom att titta på respondenten avgöra t.ex. civilstånd, om vederbörande har barn, sexuell läggning, yrke eller respondentens favoritträtt. Här kan också min egen förförståelse och fördomar spela mig ett spratt. Kläder, utseende, verbal förmåga och uppträdande kan påverka mig som intervjuare till att dra vissa slutsatser (inte nödvändigtvis korrekta) om respondenten som sitter mittemot.

Det handlar, som jag ser det, om att bedöma trovärdigheten i en respondents utsagor. Stämmer t.ex. det respondenten fyllt i en enkät? Stämmer utsagorna i en telefonintervju? Stämmer utsagorna i en face-to-faceintervju? När det gäller enkätstudier förefaller detta relativt oproblematiserat. I vissa enkäter lägger man in ett antal "kontrollfrågor" som ska

besvaras på ett visst sätt för att respondenten ska bedömas som trovärdig och i andra utgår man helt sonika från att "rätt person" fyller i " trovärdiga" svar.

När det gäller kvalitativa face-to-face intervjuer förefaller det som att just situationen i sig skulle borga för en högre trovärdighet, dvs. att det är svårare att ljuga någon rakt upp i ansiktet. Nu har ju forskningen dock visat (saknar tyvärr källan till detta) att lögnare inte alls har särdeles svårt att ljuga människor rakt upp i ansiktet. Det kan också vara så att man med face-to-face intervjuer får de respondenter som är verbala och känner sig bekväma i den typen av situationer. Frågan är om och i så fall vilken information man går miste om från de som inte vill ställa upp på denna typ av intervju?

Jag kan därför inte garantera trovärdigheten i någon av de uppräknade metoderna utan måste förlita mig på vissa antaganden. 1. Människor ljugar alltid när de har möjlighet till det eller 2. Människor ljugar nödvändigtvis inte alltid även om de har möjlighet till det. Jag har i valt att ansluta mig till det senare antagandet. Nu är det ju inte så banalt som det kanske verkar att bara gapa och svälja allt som respondenterna säger genom att ansluta sig till det andra antagandet. Mina respondenter menar att tidsaspekten är viktig. De skulle inte avsätta så lång tid till en intervju bara för att ljuga. Jag har också varit uppmärksam på eventuella motsägelser i intervjuerna samt hur intervjuerna förhåller sig till varandra. Jag har inte upptäckt några motsägelser (som inte kunnat förklaras) samt att de är relativt homogena, dvs. ingen av intervjuerna är utomordentligt spektakulär i relation till de andra. Frågan är dock hur jag hade hanterat detta om så vore fallet. Lite fingertoppskänsla här alltså. Intervjuutsagorna verkar också stämma relativt väl med vad som framkommit i tidigare forskning inom mitt område.

Jag tycker även att ovanstående måste kopplas till en teoretisk diskussion om hur vi framställer oss själva. Jag tror att vi spelar olika roller i olika situationer som kräver olika saker av oss. Frågan är vilken roll som är mest "riktig"? Är jag mest mig själv på mitt arbete, med min sambo eller ute på krogen med mina kompisar? I olika situationer framställer jag mig, eller spelar olika roller, på det sätt som är mest passande i respektive situation. Vad som är mest passande är ju även det styrt av hur jag blivit uppfostrad, hur man ska bete sig i den situationen etc. Man kan ju tänka sig att man i t.ex. en arbetsintervju framhäver sina positiva sidor före de negativa. Det kanske gäller de flesta situationer? Samtidigt finns tillfällen där andra inte kan iakttaga mig och möjligen är det där jag kan slappna av och inte känna att jag måste "presterar/presentera" en vis roll. Läs gärna lite Goffman för begrepp och vidare resonemang kring detta, jag själv är inte helt färdig med mina egna tankar och funderingar kring MSN intervjuernas placering i denna "dramaturgiska" kontext!

Min uppfattning är att MSN intervjuer är ett utmärkt alternativ/komplement till andra former av datainsamling, som naturligtvis passar bättre i vissa fall och sämre i andra. I likhet med andra tekniker finns här både för- och nackdelar. För mig känns det positivt att kunna erbjuda respondenten ett sätt att bli intervjuad som tilltalar dem. Möjligen kan jag även tycka att det är etiskt riktigt att kunna erbjuda detta.

Mitt tips är att ni ställer frågor av den typ som jag antytt ovan i ert metodavsnitt. Hoppas ni har fått ut något användbart av detta och i så fall går det bra att använda mig som källa!

Vänliga hälsningar
Kristian Daneback